

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní studia - Diplomacie

**Postkonfliktní rekonstrukce v Afghánistánu
a přínos mikrofinancí**

(bakalářská práce)

Autor: Bc. Jana Bizoňová

Vedoucí práce: Ing. Vladimíra Knotková

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci *Postkonfliktní rekonstrukce v Afghánistánu a přínos mikrofinancí* vypracovala samostatně a vyznačila všechny citace z pramenů.

V Praze dne 9. května 2012

.....

podpis studenta

Poděkování:

Touto cestou bych ráda poděkovala své vedoucí bakalářské práce paní Ing. Vladimíře Knotkové za cenné rady, připomínky a veškerý čas, který mi věnovala při zpracování bakalářské práce. Velký dík patří také mé rodině a přátelům, kteří mě v průběhu celého studia soustavně podporovali a povzbuzovali.

SEZNAM ZKRATEK¹

ACBAR	Agentura pro koordinaci afghánské obnovy (<i>Agency Coordinating Body for Afghan Relief</i>)
AIA	Afghánské prozatímní orgány (<i>Afghan Interim Authority</i>)
AIHRC	Afghánská nezávislá komise pro lidská práva (<i>Afghanistan Independence Human Rights Commission</i>)
ANA	Afghánská národní armáda (<i>Afghan National Army</i>)
ANCB	Afghánský úřad pro koordinaci afghánských nevládních organizací (<i>Afghan NGO Coordination Bureau</i>)
ANDS	Afghánská národní rozvojová strategie (<i>Afghanistan National Development Strategy</i>)
ANP	Místní policejní složky (<i>Afghan National Police</i>)
ANSF	Afghánské národní bezpečnostní síly (<i>Afghan National Security Forces</i>)
CFA	Afghánský dětský fond (<i>Child Fund Afghanistan</i>)
DDR	Odzbrojení, demobilizace a reintegrace (<i>Disarmament, Demobilization and Reintegration</i>)
HIG	jméno afghánské militantní skupiny (<i>Hezb-e-Islami Gulbuddin</i>)
HIICR	Heidelberský institut pro výzkum mezinárodních konfliktů (<i>Heidelberg Institute for International Conflict Research</i>)
ICRC	Mezinárodní výbor Červeného kříže (<i>International Committee of the Red Cross</i>)
IDPs	Vnitrostátně vysídlené osoby (<i>Internally displaced persons</i>)
ISAF	Mezinárodní bezpečnostní asistenční síly (<i>International Security Assistance Force</i>)
MF	Mikrofinance, mikrofinanční (<i>Microfinance, microfinancial</i>)
MFI	Mikrofinanční instituce (<i>Microfinance Institution</i>)

¹ Množné číslo tvořím přidáním „s“ na konec zkratky, podle anglického vzoru.

NATO	Severoatlantská aliance (<i>North Atlantic Treaty Organisation</i>)
NGO	Nevládní organizace (<i>Non-governmental Organization</i>)
OEF	Operace Trvalá svoboda (<i>Operation Endruring Freedom</i>)
OMLTs	Operační výcvikové a styčné týmy (<i>Operational Mentoring and Liaison Teams</i>)
OSN	Organizace spojených národů
PR	Postkonfliktní rekonstrukce
PRT	Provinční rekonstrukční tým
RB OSN	Rada bezpečnosti OSN
UNAMA	Asistenční mise OSN v Afghánistánu (<i>United Nations Assistance Mission in Afghanistan</i>)
UNHCR	Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (<i>United Nations High Commissioner for Refugees</i>)
UNOWA	Úřad OSN pro západní Afriku (<i>United Nations Office for West Africa</i>)
USD	Americký dolar
WB	Světová banka (<i>World Bank</i>)

Obsah

ÚVOD.....	9
1. KONFLIKT A POSTONFLIKTNÍ REKONSTRUKCE.....	12
1.1 Konflikt	12
1.2 Postkonfliktní rekonstrukce	13
1.3 Postkonfliktní rekonstrukce vs. nation-building	13
1.4 Definice postkonfliktní rekonstrukce	16
1.5 Pilíře postkonfliktní rekonstrukce	16
I. Bezpečnost.....	17
II. Spravedlnost a usmíření	17
III. Sociální a ekonomický blahobyt	18
IV. Vláda a účast (zapojení obyvatel).....	19
1.6 Aktéři postkonfliktní rekonstrukce v Afghánistánu.....	20
Operace Trvalá svoboda.....	20
Asistenční mise OSN v Afghánistánu.....	22
Provinční rekonstrukční týmy	22
Mise ISAF/NATO.....	24
Mezinárodní vládní a nevládní organizace	25
Shrnutí.....	26
2. MIKROFINANCE A JEJICH MOŽNÝ PŘÍNOS	29
2.1 Ekonomická rekonstrukce.....	29
2.2 Mikrofinance	33
2.3 Teoretické východisko mikrofinancí.....	35
2.4 Možný přínos mikrofinancí postkonfliktním oblastem.....	35
Snížení syndromu závislosti na zahraniční pomoci	36
Posílení pozice žen.....	38
Poválečná obnova a řešení konfliktu	39
Nehmotný přínos mikrofinancí	39
Návrat k normálnímu životu	39

Podpora sociálního kapitálu	40
Znovuzačlenění uprchlíků a demobilizovaných vojáků.....	40
Vliv mikrofinancí na zmírňování konfliktu	40
Vliv konfliktu na mikrofinance	41
Shrnutí.....	41
3. PODMÍNKY PRO ÚSPĚŠNOU IMPLEMENTACI MIKROFINANCÍ	42
3.1 Možnost distribuce MF služeb	43
3.2 Nízká intenzita konfliktu.....	45
3.3 Podpora ze strany vlády	46
3.4 Rozsáhlá rozvojová pomoc	47
3.5 Kvalifikovaní pracovníci.....	49
3.6 Koordinace mikrofinančních poskytovatelů	50
3.7 Síť bankovních poboček	51
3.8 Rovnoměrné osídlení země	53
3.9 Návrat uprchlíků, reintegrace bojovníků a tzv. IDPs.....	53
3.10 Dostatečný sociální kapitál	54
Shrnutí.....	56
ZÁVĚR	58
PŘÍLOHY.....	60
PŘÍLOHA 1: Vývoj konfliktu v Afghánistánu	60
PŘÍLOHA 2: Seznam mezinárodních konferencí o Afghánistánu	61
PŘÍLOHA 3: Článek 5 Washingtonské smlouvy	61
PŘÍLOHA 4: Stručná historie vzniku Bangladéše.....	62
PŘÍLOHA 5: Pravidla poskytování mikroúvěrů.....	62
PŘÍLOHA 6: Opium v Afghánistánu.....	63
PŘÍLOHA 7: MISFA	63
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	66
Knihy.....	66
Elektronické zdroje	66
SEZNAM GRAFŮ	74
SEZNAM MAP	74
SEZNAM OBRÁZKŮ	74
SEZNAM TABULEK.....	74

Anotace:

I přes obrovskou finanční podporu mezinárodního společenství neprobíhá postkonfliktní rekonstrukce v Afghánistánu podle očekávání. Pomoc se kvůli nestabilní situaci, vysoké míře korupce a neefektivitě státní administrativy nedostává těm, kterým je primárně určena, tedy nejchudším obyvatelům země. V této souvislosti se mikrofinance, resp. mikroúvěry, jeví jako vhodný komplementární nástroj ekonomické obnovy, neboť umožňují přístup k finančním prostředkům právě těm nejchudším. Práce si klade za cíl zhodnotit, zda Afghánistán splňuje předem stanovené podmínky pro úspěšnou implementaci mikrofinancí, a to s využitím základních poznatků o postkonfliktní rekonstrukci a možném přínosu mikrofinancí.

Klíčová slova: Afghánistán, postkonfliktní rekonstrukce, mikrofinance, mikroúvěr, ekonomická rekonstrukce, provinční rekonstrukční týmy, MISFA

Anotation:

Despite the huge financial contribution of the international community the postconflict reconstruction in Afghanistan does not proceed within the initial expectations. Due to unstable situation, high level of corruption and inefficient state administration, the help does not flow to the ones, whom it is determined in the first place - the poorest habitants of the country. In this context the microfinance, resp. the microcredits, seem to be the right complementary tool of economic reconstruction as they provide the poorest with the access to the financial resources. The aim of this thesis is to assess, if Afganistan meets pre-defined conditions of a successful implementation of microfinance by using fundamental knowledge of postconflict reconstruction and possible contribution of microfinance.

Key words: Afghanistan, postconflict reconstruction, microfinance, microcredit, economic reconstruction, provincial reconstruction teams, MISFA

ÚVOD

V současnosti se v médiích a na mezinárodní scéně často hovoří o plánovaném odchodu amerických vojáků z Afghánistánu² a o tzv. tranzici (*transition*), tedy přechodu odpovědnosti za bezpečnost, která prozatím leží na bedrech mezinárodního společenství, na afghánské bezpečnostní síly. Toto téma je čím dál více zmiňováno zejména v souvislosti s americkými prezidentskými volbami, které se uskuteční letos na podzim.

Postkonfliktní rekonstrukce v Afghánistánu rozhodně neprobíhá podle očekávání a původních plánů USA a mezinárodního společenství, za což je zejména americká vláda³ dlouhodobě kritizována. Přestože Američané dosud vynaložili na rekonstrukci Afghánistánu více než 525 mld. USD⁴, výsledky nejsou příliš uspokojivé, navzdory zlepšení v mnoha sektorech (zdravotnictví a školství⁵). Situace v zemi je nestabilní a intenzita konfliktu v některých oblastech země spolu s rozvinutou šedou ekonomikou⁶ brání provinčním rekonstrukčním týmům⁷ v efektivní obnově země.

I přes obrovskou finanční podporu mezinárodního společenství se pomoc kvůli nestabilní situaci, vysoké míře korupce a neefektivitě státní administrativy nedostává těm, kterým je primárně určena, tedy nejchudším obyvatelům země, kteří tvoří až 36 % celkové populace⁸. Tyto a další alarmující ukazatele⁹ brání afghánské ekonomice odrazit se od samého dna. Přičemž podle mého názoru, je to právě ekonomický rozvoj, který může dlouhodobě zlepšit životní úroveň obyvatel a celkové postavení země v rámci mezinárodních vztahů a zvýšit motivaci k další ekonomické aktivitě.

² Oficiální název je Islámská republika Afghánistán.

³ Američané se v Afghánistánu angažují zdaleka nejvíce.

⁴ National Priorities Project: Bringing the federal budget home. *Cost of war: Cost of War in Afghanistan* [online]. Aktuální [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://costofwar.com/en/>

⁵ United States Committee on Foreign Relations: Publications. *EVALUATING U.S. FOREIGN ASSISTANCE TO AFGHANISTAN: 112TH CONGRESS 1st Session* [online]. JUNE 8, 2011. Committee on Foreign Relations, 2011 [cit. 2012-04-23].

Dostupné z: <http://www.foreign.senate.gov/download/?id=E8637185-8E67-4F87-81D1-119AE49A7D1C>

⁶ Opiový průmysl představoval v Afghánistánu v roce 2011 až 9 % HDP, zdroj: United Nations Office on Drugs and Crime: Afghanistan. *Afghan opium prices soar as production rises* [online]. 12 January 2012. 2012 [cit. 2012-04-04].

Dostupné z: <http://www.unodc.org/afghanistan/en/frontpage/afghan-opium-prices.html>

⁷ Včetně českého PRT působícího v provincii Loghar

⁸ Podle údajů z roku 2008 žije pod hranici chudoby 36 % obyvatel země, zdroj: The World Bank Group: DATA. *Afghanistan* [online]. 2012. [cit. 2012-04-07].

Dostupné z: <http://data.worldbank.org/country/afghanistan>

⁹ Vysoká nezaměstnanost, nízké příjmy státního rozpočtu, nízký HDI, vysoká mortalita, nízký věk dožití atd.

Z toho důvodu se v této práci budu soustředit zejména na socioekonomický pilíř postkonfliktní rekonstrukce země, v rámci kterého se mikrofinance a jejich základní produkt mikroúvěr jeví jako vhodný nástroj ekonomického rozvoje. Mikroúvěry už dnes nejsou jen úsměvným projektem v boji za snižování chudoby bangladéšského profesora Muhammada Yunuse¹⁰, ale diskutovanou alternativou rozvojové pomoci, jejíž dopady zkoumá nejedna studie¹¹. Lze si ovšem položit otázku, zda je vůbec možné mikrofinance úspěšně implementovat také v rozvojové postkonfliktní zemi.

Práce si klade za cíl zhodnotit, zda Afghánistán splňuje předem stanovené podmínky pro úspěšnou implementaci mikrofinancí, a to s využitím základních poznatků o postkonfliktní rekonstrukci a možném přínosu mikrofinancí.

První část práce je zaměřena na problematiku postkonfliktní rekonstrukce, její samotnou definici a základní pilíře. Dále jsou rozebráni nejvýznamnější aktéři postkonfliktní rekonstrukce a cíle jejich činnosti. V závěru první části se pak snažím zhodnotit dosavadní průběh rekonstrukce včetně plánované tranzice.

Druhá část práce se snaží objasnit mnohými opomíjenou důležitost ekonomické rekonstrukce a možnosti využití mikrofinancí jako možné alternativy, resp. komplementárního nástroje současné rekonstrukce. Tato část práce podává základní informace o mikrofinančním průmyslu a jeho primárním produktu mikroúvěru, jako jednom z možných nástrojů při obnově země, a vysvětluje jeho možný přínos zejména v oblasti sociální a ekonomické.

V poslední části práce se zamýšlím nad základními podmínkami pro úspěšnou implementaci mikrofinancí s ohledem na specifika postkonfliktního Afghánistánu. Ke stanovení podmínek jsem využila literatury zabývající se přínosem a aplikací mikrofinancí v postkonfliktní rekonstrukci v jiných zemích a poznatků, které jsem nabyla při zpracování vlastní bakalářské práce na Fakultě financí a účetnictví s názvem *Sny a současná realita mikrofinancí*¹². Tato část zároveň analyzuje aktuální stav

¹⁰ Spolu s první mikrofinanční bankou Grameen v Bangladéši je nositelem Nobelovy ceny za mír z roku 2006. Muhammad Yunus je považován za zakladatele mikrofinancí.

¹¹ Např. MORDUCH, Jonathan a Barbara HALEY. *Analysis of the Effects of Microfinance on Poverty Reduction*. NYU Wagner: Working Paper Series [online]. Issued June 28, 2002, roč. 2002, Working Paper No. 1014, s. 163, 19.4.2012 [cit. 2012-05-07]. Dostupné z: http://pdf.wri.org/ref/morduch_02_analysis_effects.pdf

¹² Anotace práce: Mikroúvěry jsou dnes na celém světě považovány za jednu z účinných zbraní v boji proti chudobě. Slovo mikrofinance je od roku 2006, kdy Muhammad Yunus a banka Grameen získali Nobelovu cenu za mír, skloňováno ve všech světových médiích. Práce si klade za úkol podat čtenáři ucelený obrázek o průkopníkovi mikrofinancí Muhammadu Yunusovi, o vzniku moderních mikrofinancí

mikrofinancí v Afghánistánu a snaží se odpovědět na otázku, zda jsou základní podmínky implementace mikrofinancí v Afghánistánu splněny.

Pro účely práce jsem využívala především elektronické cizojazyčné odborné publikace (reporty, analýzy, vládní dokumenty a dokumenty mezinárodních organizací, výroční zprávy, mezinárodní smlouvy, novinové články, oficiální webové stránky aj.). Informace jsem se vždy snažila ověřit z několika zdrojů, abych se vyhnula nepřesnostem a zajistila objektivitu práce.

V práci záměrně neuvádím obecné informace a dějiny Afghánistánu, neboť tyto nejsou účelem práce. Z důvodu složitosti a rozsáhlosti také vynechávám finanční stránku postkonfliktní rekonstrukce, která je zmíněna jen okrajově.

a o odlišných přístupech k mikrofinancím. Tyto dílčí úkoly slouží k naplnění hlavního cíle práce, a to - seznámit čtenáře s hlavními rozdíly mezi původním Yunusovým konceptem a současnou mikrofinanční praxí.

1. KONFLIKT A POSTONFLIKTNÍ REKONSTRUKCE

1.1 Konflikt

Podle Waisové je *konflikt* sociální situace, která vzniká, pokud dva či více aktérů, z nichž minimálně jeden je státem, usiluje o získání téhož statku v oblasti národních hodnot a témat a tento statek nestačí k uspokojení základních potřeb všech aktérů¹³.

Heidelbergský institut pro výzkum vnitřních konfliktů (HIICR) netrvá na tom, aby jednou ze stran konfliktu byl nutně stát, ale definuje konflikt jako „*střety zájmů v oblasti národních hodnot v nějakém časovém úseku a rozsahu mezi nejméně dvěma stranami (organizovanými skupinami, státy, skupinami států, organizacemi), které jsou odhodlány usilovat o své zájmy a být v tomto úsilí úspěšní*“.¹⁴

Konflikt v Afghánistánu¹⁵ je v souladu s oběma zmíněnými definicemi. V prvních letech konfliktu v rámci operace Trvalá svoboda¹⁶ šlo skutečně o konflikt dvou stran, kde na jedné straně vystupovaly státy – USA a jejich spojenci (především Velká Británie) a na straně druhé figurovaly nestátní subjekty – Al-Kájda a Tálibán. Od roku 2004 už ale nemluvíme o konfliktu, ve kterém by bylo možné označit USA a spojence, potažmo mezinárodní společenství, za jednu stranu konfliktu. Zmínění aktéři v zemi pouze zajišťují bezpečnost, podporují místní vládu a přispívají k celkové postkonfliktní rekonstrukci země. Od roku 2004 podle HIICR už konflikt probíhá mezi Tálibánem, sítí Haqqani¹⁷, HIG¹⁸ a dalšími militantními skupinami na jedné straně

¹³ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, s. 36. ISBN 80-7178-390-0

¹⁴ *Conflict Barometer 2003: 12th Annual Conflict Analysis* [online]. Heidelberg Institute on International Conflict Research at the Department of Political Science, University of Heidelberg. Heidelberg, 2004- .[citace 25.3.2012]. s. 2. ISSN 1616-931X.

Dostupné z: http://www.hiik.de/en/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_2003.pdf

¹⁵ Rozuměj konflikt po teroristických útocích z 11. září 2001 až po současnost, více informací o konfliktu naleznete např. v knize: ADAMEC, Ludwig W. *Historical dictionary of Afghanistan*. 4th ed. Lanham, Md.: Scarecrow Press, 2012. ISBN 978-081-0879-577

¹⁶ Více na: PIKE, John. *MILITARY: Operation Enduring Freedom - Afghanistan*. [online]. Page last modified 05-07-2011 [cit. 2012-03-29].

Dostupné z: <http://www.globalsecurity.org/military/ops/enduring-freedom.htm>

¹⁷ Síť Haqqani je povstalecká skupina bojující na straně Tálibánu proti silám NATO v čele s USA a afghánské vládě. Tato skupina byla od 70. let podporována americkou CIA a pákistánskou Inter-Services Intelligence. Podle amerických vojenských velitelů jde o nejodolnější nepřátelskou síť vůbec, která představuje největší hrozbu pro síly NATO a USA.

a afghánskou vládou na straně druhé¹⁹. Současný konflikt (2012) v Afghánistánu tedy můžeme označit za vnitrostátní (viz Příloha 1: Vývoj konfliktu v Afghánistánu).

1.2 Postkonfliktní rekonstrukce

Termín *postkonfliktní rekonstrukce* je v případě dnešního Afghánistánu lehce zavádějící. Předpona „post“ (z lat. „po“) může vyvolávat dojem, že konflikt v zemi je již ukončen. Opak je ale pravdou. I přes snahu afghánských orgánů a mezinárodních jednotek ISAF/NATO (Mezinárodní bezpečnostní asistenční síly) a OEF (Operace trvalá svoboda) zajistit bezpečnost je situace v zemi stále velmi nestabilní. Dochází k vnitrostátním ozbrojeným konfliktům mezi stoupenci svrženého režimu Tálibán, teroristickou sítí Al-Kájdá, místními kmeny, vojenskými jednotkami USA a NATO a členy afghánských ozbrojených sil. V zemi pokračují vojenské operace spojenců, což vyvolává další vojenské i politické napětí, které omezuje průběh postkonfliktní rekonstrukce.

1.3 Postkonfliktní rekonstrukce vs. nation-building

Někteří autoři se snaží matoucímu výrazu „postkonfliktní rekonstrukce“ vyhnout použitím spojení „nation-building“ (např. James Dobbins²⁰, Pei Minxin²¹) neboli česky budování národa. Podle amerických odborníků na postkonfliktní rekonstrukci J. Hamra a G. Sullivana²² je ale v kontextu mezinárodních vztahů vhodnější pro označení situace v Afghánistánu použít výraz „postkonfliktní rekonstrukce“, a to hned ze tří důvodů.

¹⁸ Hezb-e-Islami Gulbuddin byla původně afghánská islamistická politická strana, která se ale po roce 2000 etablovala jako agresivní militantní skupina, která se hlásí k mnoha krvavým útokům pro koaličním silám a vládě prezidenta Karzáiho.

¹⁹ *Conflict Barometer 2010: 19th Annual Conflict Analysis* [online]. Heidelberg Institute on International Conflict Research at the Department of Political Science, University of Heidelberg. Heidelberg, 2011-. [citace 25.3.2012]. s. 76-77. ISSN 1616-931X.

Dostupné z: http://www.hiik.de/en/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_2010.pdf

²⁰ Wen Stephenson. *Frontline: Interview with James Dobbins*. [online]. on Sept. 26, 2003 posted october 9, 2003, [cit. 2012-04-02].

Dostupné z: <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/truth/stake/dobbins.html>

²¹ PEI, Minxin a Sara KASPER. *Lessons from the Past: The American Record on Nation Building* [online]. Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace, 2003, 8 s. [cit. 2012-03-27]. Policy Brief, 24 / May 2003.

Dostupné z: <http://www.carnegieendowment.org/files/Policybrief24.pdf>

²² HAMRE, John J. a SULLIVAN, Gordon R. *Toward Postconflict Reconstruction* [online]. The Center for Strategic and International Studies and the Massachusetts Institute of Technology, The Washington Quarterly, autumn 2002, s. 89-91 [cit. 2012-03-29].

Dostupné z: <http://www.twq.com/02autumn/hamre.pdf>

Za první, v souvislosti s „nation-building“, tedy budováním národa, je důležité zdůraznit, že stěžejní roli v tomto procesu hrají tzv. *místní aktéři* – občané daného státu. Na rekonstrukci země se samozřejmě podílí i *vnější aktéři* (zahraniční vojenské mise, mezinárodní nevládní organizace (NGOs), humanitární organizace aj.), ti mohou občany v budování národa podporovat, ale jejich hlavním cílem v postkonfliktní rekonstrukci je v krátkém horizontu vytvořit alespoň minimálně samostatně fungující stát. Z pohledu mezinárodního společenství se tudíž jeví termín „postkonfliktní rekonstrukce“ jako přesnější.

V souladu s výše zmíněným jsou i současné strategie NATO v čele s USA, které považují za klíčovou podmínku pro dosažení cílů ISAF tzv. *afghanizaci*, tedy postupné přebírání odpovědnosti Afghánci. Barrack Obama na tiskové konferenci v červnu loňského roku potvrdil, že jasným cílem je i nadále mimo jiné „...vycvičit *afghánské bezpečnostní složky tak, aby byly samy schopny bránit svou zemi...*“²³. Jen tak bude možné postupné snižování a v dlouhodobějším výhledu i odchod mezinárodních sil z Afghánistánu (USA plánují stáhnout své vojáky do roku 2014²⁴).

Ve stejném smyslu v zemi působí i mezinárodní provinční rekonstrukční týmy (PRT), které podporují afghánskou vládu při prosazování jejího vlivu za účelem dosažení stabilního a bezpečného prostředí ve stanovených operačních prostorech a tím umožňují realizaci reformu bezpečnostního sektoru a rekonstrukčního úsilí²⁵.

Za druhé, termín „postkonfliktní rekonstrukce“ přímo navazuje na předchozí konflikt, který se snaží země překonat. V některých částech země probíhají rekonstrukční aktivity často již v době trvání konfliktu. Výraz „postkonfliktní“ tedy nemusí nutně znamenat, že daný konflikt je skončen na celém území země. Výraz pouze vystihuje skutečnost, že většina rekonstrukčních aktivit nemůže probíhat dříve, než je konflikt skončen na většině území.

²³ *Remarks by the President on the Way Forward in Afghanistan*. In: The White House, President Barrack Obama: Speeches & Remarks [online]. For Immediate Release. Office of the Press Secretary, East Room, June 22, 2011 [cit. 2012-03-29].

Dostupné z: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/06/22/remarks-president-way-forward-afghanistan>

²⁴ Ministerstvo zahraničních věcí ČR: *Role NATO a ISAF v Afghánistánu*. [online]. Brusel, 2009, 04.03.2009 [cit. 2012-04-29].

Dostupné z: http://www.mzv.cz/nato.brussels/cz/aktualni_tema_afghanistan/role_nato_a_isaf_v_afghanistanu.html

²⁵ ZŮNA, Jaromír. *Recenzované periodikum Doktríny: Provinční rekonstrukční tým: Přínos do teorie a praxe mírových operací pod vedením mezinárodních organizací, nebo účelové opatření pro potřeby vojenských intervencí* [online]. 29.12.2011 [cit. 2012-04-01]. ISSN 1803-036X.

Dostupné z: http://doctrine.vavyskov.cz/1_09_zuna.html#10. Nepravidelná periodicitá.

Postkonfliktní rekonstrukce v Afghánistánu přímo navazuje na koaliční²⁶ vojenskou operaci Trvalá svoboda vedenou USA, která byla reakcí na teroristické útoky z 11. září 2001. Vojenské akce byly zahájeny dne 7. října 2001 leteckými útoky USA a Velké Británie proti teroristickým organizacím Al-Kájda a vládnoucímu hnutí Tálibán operujícím na území Afghánistánu. Přestože válka nebyla dodnes skončena, na Mapě 1 vidíme, že extrémní bezpečnostní hrozby se soustřeďují především v jižní a jihovýchodní části země (vyznačeno červeně). Mimo toto území probíhá postkonfliktní rekonstrukce prakticky od jejího počátku, resp. konce roku 2001.

Mapa 1: Bezpečnostní hrozby v Afghánistánu v roce 2008

Zdroj: ZIPFEL, Tomáš. Afghánistán mezi optimismem a defetismem.²⁷

Za třetí, navzdory úspěšnému budování národů, které známe z japonské, německé či korejské historie z období let 1945 až 1960, termín „nation-building“ ztratil v povědomí široké veřejnosti svůj význam v průběhu války ve Vietnamu. Výraz je zejména v USA negativně spojován nejen se samotnou válkou, ale také s úsilím americké vlády vytvořit si ve Vietnamu přátelskou proamerickou vládu.

Naopak **Francis Fukuyama** nahlíží na postkonfliktní rekonstrukci jako na „první fázi budování národa, která se vztahuje na tzv. „failed states“²⁸ po násilném konfliktu, kde muselo zajišťovat bezpečnost a ostatní základní potřeby a služby

²⁶ Na základě článku 5 smlouvy o NATO se operace účastnila většina členských států.

²⁷ ZIPFEL, Tomáš. *Afghánistán mezi optimismem a defetismem. Obrana a strategie (Defence and Strategy)*. 2008-12-15, roč. 8, č. 2, s. 19-30. ISSN 12146463. DOI: 10.3849/1802-7199.08.2008.02.019-030. Dostupné z: <http://www.defenceandstrategy.eu/cs/aktualni-cislo-2-2008/clanky/afghanistan-mezi-optimismem-a-defetismem.html>

²⁸ Výzkumné centrum pro krizové státy při London School of Economics definuje „failed state“ neboli zhroutilý stát jako stát, který už není schopen dále zajišťovat základní bezpečnost a rozvojové funkce a nemá žádnou účinnou kontrolu nad svým teritoriem a hranicemi.

mezinárodní společnosti“²⁹. Druhou fází budování národa je pak podle Fukuyamy vytvoření udržitelných státních institucí a třetí fází, která je realizována po zajištění bezpečnosti a stabilizaci situace, posilování slabého státu.

Jak vidíme, přístup k postkonfliktní rekonstrukci a její vnímání se může lišit. Z tohoto důvodu je i samotná definice postkonfliktní rekonstrukce problematická.

1.4 Definice postkonfliktní rekonstrukce

Dostupná literatura nenabízí žádnou všeobecně platnou definici postkonfliktní rekonstrukce (PR). Jednotliví autoři a instituce ji definují samostatně. Termín postkonfliktní rekonstrukce použila poprvé **Světová banka** v roce 1995³⁰. Její definice se soustřeďuje na potřeby pro „*přestavbu socioekonomického rámce společnosti*“ a „*rekonstrukci nezbytných podmínek pro fungování mírové společnosti, rámce vlády a právního státu*“³¹. Podobně k ní přistupují i **Hamre a Sullivan**, kteří postkonfliktní rekonstrukci definují jako komplex aktivit, které se po skončení (mezistátního či vnitrostátního) válečného konfliktu pokoušejí „*obnovit socioekonomickou strukturu společnosti, která by měla vytvořit podmínky pro fungující mírovou společnost, včetně systému vládnutí a vlády práva*“³².

Naopak zcela jednotný přístup lze pozorovat v otázce stanovení základních pilířů (oblastí) postkonfliktní rekonstrukce.

1.5 Pilíře postkonfliktní rekonstrukce

V roce 2002 Hamre a Sullivan³³ definovali **čtyři základní pilíře**, kterými jsou: bezpečnost, spravedlnost a usmíření, sociální a ekonomický blahobyt, vláda a účast.

²⁹ FUKUYAMA, Francis. *State-building: governance and world order in the 21st century*. Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, c2004, 137 s. ISBN 08-014-4292-3.

³⁰ *Post-conflict reconstruction: the role of the World Bank* [online]. Washington, D.C.: World Bank, c1998, 69 s. [cit. 2012-03-15]. s. 14. ISBN 08-213-4215-0.

Dostupné z: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSPContentServer/WDSP/IB/1998/04/01/000009265_3980624143531/Rendered/PDF/multi_page.pdf

³¹ HAMRE, John J. a SULLIVAN, Gordon R. *Toward Postconflict Reconstruction* [online]. The Center for Strategic and International Studies and the Massachusetts Institute of Technology, The Washington Quarterly, autumn 2002, s. 89 [cit. 2012-03-29].

Dostupné z: <http://www.twq.com/02autumn/hamre.pdf>

³² HAMRE, John J. a SULLIVAN, Gordon R. *Toward Postconflict Reconstruction* [online]. The Center for Strategic and International Studies and the Massachusetts Institute of Technology, The Washington Quarterly, autumn 2002, s. 85-96 [cit. 2012-03-29] Dostupné z: <http://www.twq.com/02autumn/hamre.pdf>

³³ tamtéž

Jedná se o čtyři základní propojené kategorie úkolů, které by měla postkonfliktní rekonstrukce zahrnovat.

I. Bezpečnost

Bezpečnost zahrnuje veškeré aspekty veřejné bezpečnosti, zejména vytváření bezpečného prostředí a rozvoj legitimních a bezpečných institucí. Pojem pokrývá jak kolektivní, tak individuální bezpečnost a je podmínkou k dosažení úspěšných výsledků dalších pilířů. Zajišťováním bezpečnosti se míní zachraňování životů civilistů, které následuje okamžitě po rozsáhlém násilí, stejně jako znovuoobnovení teritoriální integrity postkonfliktního státu.

Přestože v Afghánistánu se podařilo již v říjnu roku 2001 svrhnout režim Tálibán, mezinárodní jednotky ISAF a OEF dosud nedokázaly ovládnout celé území Afghánistánu. Zahraniční vojska nejsou z vojenského hlediska schopna získávat kvalitní výzvědné informace z důvodu kulturních rozdílů, špatné dostupnosti některých míst, nedostatku důvěryhodných zdrojů, strachu místního obyvatelstva spolupracovat s cizinci („okupanty“) z odplaty protivládních oddílů. Jejich základny jsou navíc uzavřeny, jejich hlavním úkolem je chránit bezpečnost provinčních rekonstrukčních týmů a ne likvidovat místní velitele ozbrojených sil v zemi³⁴. Dalo by se říct, že jednotky ISAF a OEF bojují na dvou frontách. Na jedné straně naráží na odpor protivládních ozbrojených skupin (ti bojují proti demokratickému uspořádání a prozápadní vládě) a na druhé na odpor místních, kteří vnímají zahraniční vojáky jako okupanty (při dobývání dalšího území dochází k civilním ztrátám).

II. Spravedlnost a usmíření

Tento pilíř zahrnuje potřebu vypořádat se se zneužíváním pomocí formálních i neformálních mechanismů, aby došlo k usmíření křivd, které konflikt přinesl a k vytvoření uceleného a odpovědného legálního systému pro budoucnost, zejména vytvoření efektivního vynucovacího aparátu, otevřeného soudního systému, spravedlivých zákonů, humánního nápravného systému (vězeňského systému). Tyto úkoly zahrnují určení přesných trestů za předchozí činy a vytvoření státního aparátu pro

³⁴ HORÁK, Slavomír. *Začarované kruhy afghánské*. Obrana a strategie (Defence & Strategy) [online]. University of Defence, Published online: 15 December 2008, Volume 8, Number 2 (December 2008). s. 13. [cit. 2012-03-13]. DOI: 10.3849/1802-7199.08.2008.02.005-018. Dostupné z: <http://www.defenceandstrategy.eu/cs/aktualni-cislo-2-2008/clanky/zacarovane-kruhy-afghanske.html>

prosazování a vynucování práva. K implementaci výše zmíněného je potřeba, aby došlo zejména k usmíření bývalých bojovníků, obětí a pachatelů.

V rámci tohoto pilíře podnikla afghánská vláda první krok v červnu roku 2002, kdy ustanovila v souladu s ústavou Afghánskou nezávislou komisi pro lidská práva (AIHRC). Na základě dekretu prezidenta Karzáiho je mandátem AIHRC „...provádět národní konzultace a předložit národní strategii pro přechodnou spravedlnost a označení trestných činů, které se staly v minulosti.“³⁵

III. Sociální a ekonomický blahobyt

Zahrnuje fundamentální sociální a ekonomické potřeby, zejména zajišťování podstatných služeb pro populaci v oblastech zdravotnictví a vzdělání, které položí základ pro udržitelnou ekonomiku a připraví půdu pro udržitelný rozvojový program. Většinou je spojen s udržováním bezpečnosti. Blahobyt zahrnuje ochranu obyvatelstva před hladověním, nemocemi a dalšími nepříznivými vlivy. Pokud je situace stabilizovaná, pozornost se přesouvá na humanitární práce, které se snaží zajistit dlouhodobý sociální a ekonomický rozvoj.

Ekonomický růst Afghánistánu v posledních letech zpomalil (z 8,4 % za fiskální rok 2010-2011 na 5,7 % za fiskální rok 2011-2012), ale zůstává na uspokojivé úrovni, která přispívá ke zvyšování průměrné životní úrovně. Zpomalení ekonomiky bylo způsobeno nepříznivým počasím pro zemědělství a následně nízkou zemědělskou produkcí, protože v zemi prakticky neexistuje žádný průmysl³⁶. V letošním roce Světová banka (WB) očekává 7,1% růst a rostoucí poptávku po dopravních a distribučních službách vyvolanou rozvojovými projekty a finančními prostředky dárců. Snížení finanční pomoci ale lze očekávat již tento rok a toto snižování bude pokračovat i v následujících letech v souvislosti s blížícím se odchodem amerických vojáků ze země.³⁷

³⁵ Afghanistan Independent Human Rights Commission: Peace, Reconciliation and Justice in Afghanistan. *Action Plan of the Government of the Islamic Republic of Afghanistan* [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupné z: <http://www.aihrc.org.af/en/research-reports/888/peace,-reconciliation-and-justice-in-afghanistan-action-plan.html>

³⁶ POLÁK, Pavel a Vilém JANOUŠ. *Afghánistán - příliš drahý špás?*. Český rozhlas: ČRo 1 - Radiožurnál [online]. 24. června 2009 [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/podkuzi/_zprava/598671

³⁷ The World Bank: *Afghanistan - Afghanistan Country Overview 2012*. Regional Cooperation in South Asia [online]. [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org.af/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/SOUTHASIAEXT/AFGHANISTANEXTN/0,,contentMDK:20154015~menuPK:305992~pagePK:141137~piPK:141127~theSitePK:305985,0.html>

IV. Vláda a účast (zapojení obyvatel)

Jde o potřebu vytvoření legitimních a efektivních politických a administrativních institucí a účastnických procesů, zejména vytvoření reprezentativní konstituční struktury, která posílí management a administrativu veřejného sektoru a zajistí aktivní a otevřenou účast civilní společnosti na formování vlády a důležitých oblastí země. Vláda zahrnuje stanovení pravidel a postupů pro politické rozhodování a pro zajišťování veřejných služeb efektivním a transparentním způsobem.

V Afghánistánu sice byla v roce 2003 zvolena legitimní Karzáiho vláda, avšak tato vláda je slabá a trpí systémovou korupcí. Demokratizační prvky nasazené cizími vlivy v afghánském zkorumpovaném a klanovém prostředí pouze potvrzují současnou neefektivnost demokratického zřízení pro Afghánistán a protivníkům režimu dávají do rukou mocnou agitační zbraň proti tomuto druhu vlády³⁸.

Tyto pilíře se staly všeobecně uznávanými a řada autorů a institucí zabývajících se problematikou postkonfliktní rekonstrukce na ně běžně odkazuje (např. Feil³⁹, Gintautas Zenkevicius⁴⁰, Centrum pro strategická a mezinárodní studia (*Center for Strategic and International Studies*), Asociace armády USA (*Association of the U.S. Army*)⁴¹ a další). Tyto pilíře jsou také v souladu s Afghánskou národní rozvojovou strategií (2008-2013) (ANDS)⁴² a strategiemi NATO⁴³.

³⁸ HORÁK, Slavomír. *Začarované kruhy afghánské*. Obrana a strategie (Defence & Strategy) [online]. University of Defence, Published online: 15 December 2008, Volume 8, Number 2 (December 2008) [cit. 2012-03-13]. DOI: 10.3849/1802-7199.08.2008.02.005-018. Dostupné z: <http://www.defenceandstrategy.eu/cs/aktualni-cislo-2-2008/clanky/zacarovane-kruhy-afghanske.html>

³⁹ FEIL, Scott. *Building Better Foundations: Security in Postconflict Reconstruction* [online]. The Center for Strategic and International Studies and the Massachusetts Institute of Technology, The Washington Quarterly, autumn 2002, s. 97-109 [cit. 2012-03-30]. Dostupné z: <http://www.chs.ubc.ca/archives/files/Building%20Better%20Foundations%20Security%20in%20Postconflict%20Reconstruction.pdf>

⁴⁰ ZENKEVICIUS, Gintautas. *Post-Conflict Reconstruction: Rebuilding Afghanistan: Is That Post-conflict Reconstruction?*. [online]. Dr. James S. Corum, Dean, Baltic Defence College. Baltic Security & Defence Review, 2007, Volume 9, 2007 [cit. 2012-04-07]. Dostupné z: http://www.bdccl.ee/files/docs/bdrev13/2_Gintautas_Zenkevicius-Post_conflict_reconstruction_in_Afghanistan.pdf

⁴¹ COHEN, Craig. *Measuring Progress in Stabilization and Reconstruction*. [online]. Washington, DC: United State Institute of Peace, 2006, roč. 2006, March 2006 No. 1 [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://www.usip.org/files/resources/srs1.pdf>

⁴² *Afghanistan National Development Strategy (2008-2013): A Strategy for Security, Governance, Economic Growth and Poverty Reduction* [online]. Kabul, Afghanistan: Islamic Republic of Afghanistan: ANDS Secretariat, 2008, 259 s.[cit. 2012-04-03]. Dostupné z: http://www.undp.org.af/publications/KeyDocuments/ANDS_Full_Eng.pdf

⁴³ Afghanistan International Security Assistance Force: About ISAF. *Mission* [online]. [cit. 2012-04-12]. Dostupné z: <http://www.isaf.nato.int/mission.html>

1.6 Aktéři postkonfliktní rekonstrukce v Afghánistánu⁴⁴

Na naplnění výše uvedených pilířů PR se podílejí jak státní, tak nestátní aktéři. Na území Afghánistánu působí stovky mezinárodních a národních nevládních organizací, provinční rekonstrukční týmy, mise OEF a mise ISAF, pracovní týmy mezinárodních organizací (včetně Mezinárodního měnového fondu a WB) a vládní rekonstrukční týmy, Asistenční mise OSN v Afghánistánu (UNAMA) a další zvláštní mise OSN, dárcovské vlády a další⁴⁵. Nyní se pojďme blíže seznámit s hlavními aktéry postkonfliktní rekonstrukce.

Operace Trvalá svoboda

(Operation Enduring Freedom, OEF)

Operace Trvalá svoboda byla bezprostřední vojenskou reakcí USA na teroristické útoky z 11. září na Světové obchodní centrum a Pentagon. Za pachatele byla označena teroristická organizace známá jako Al-Kájda v čele s Usámou bin Ládinem, která dlouhodobě nachází útočiště v Tálibánu ovládaném těžkým, hornatým terénu Afghánistánu. USA požadovaly po afghánské vládě (Tálibánu) vydání Usámy bin Ládina a ukončení podpory teroristů, zejména jejich výcvikových táborů. Talibán tyto požadavky neakceptoval, a proto byla 7. října 2001 zahájena OEF bombardováním pozic Tálibánu.

Přestože se oddílům OEF podařilo na konci roku 2001 svrhnout vládu Tálibánu, nebezpečí teroristických útoků ze strany Al-Kájdy a Talibánu stále přetrvává, což je jedna ze základních překážek postkonfliktní rekonstrukce v zemi. Na Mapě 2 můžete vidět rozmístění složek NATO a OEF v zemi a intenzitu nebezpečí v jednotlivých provinciích. Z toho důvodu působí **oddíly OEF** na území Afghánistánu dodnes a **spolu se silami ISAF se snaží zabezpečit především I. pilíř postkonfliktní rekonstrukce**.

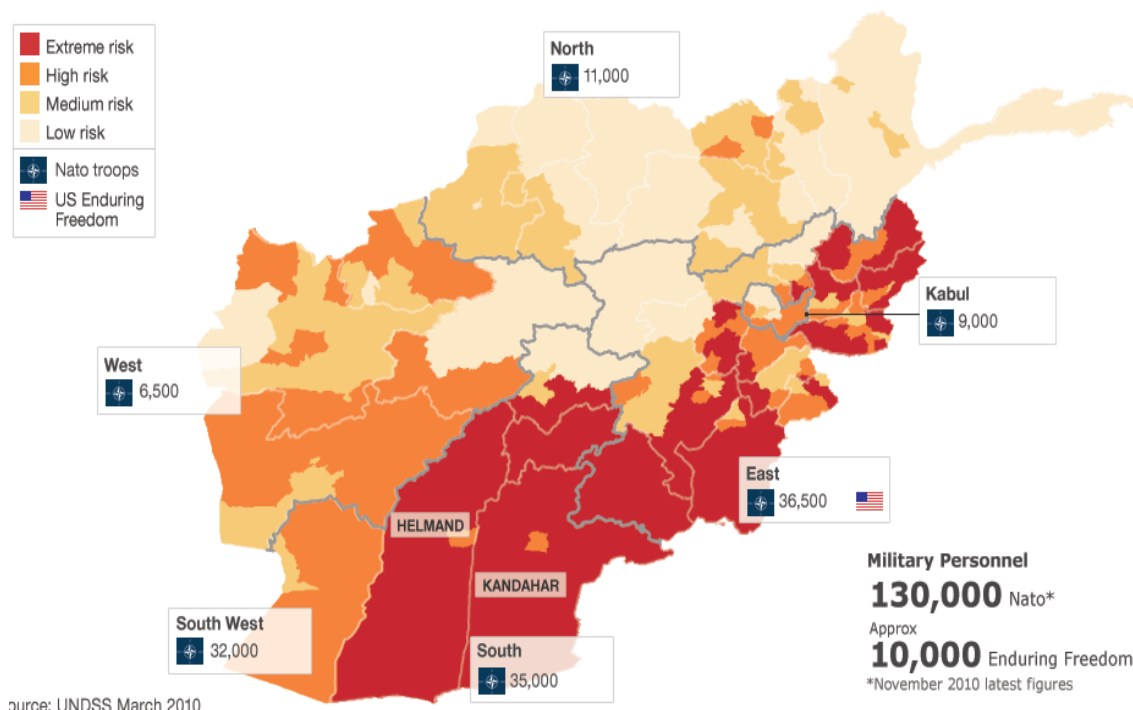
OEF spolupracuje s Afghánskými prozatímními orgány (AIA) a dvěma subjekty Afghánských národních bezpečnostních sil (ANSF), kterými jsou Afghánská národní armáda (ANA) a místní policejní složka (ANP). Američané mají v Afghánistánu

⁴⁴ GAUSTER, Marcus. *Occasional Paper Series: Provincial Reconstruction Teams in Afghanistan* [online]. George C. Marshall, European Center for Security Studies, 2008, Jan 2008, No. 16. ISSN 1863-6039. s. 8. [cit. 2012-04-30] Dostupné z: http://www.marshallcenter.org/mcpublishweb/MCDocs/files/College/F_Publications/occPapers/occ-paper_16-en.pdf

⁴⁵ WAISOVÁ, Šárka. *Poválečná obnova Afghánistánu: proměny vztahu vlády a nevládních organizací*. [online]. Ústav mezinárodních vztahů, v.v.i., 2008, Vol 43, No 2 (2008), s. 62-76 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/download/299/304>

v současnosti zhruba 90 tisíc vojáků. Prezident Obama předpokládá stažení všech bojových jednotek do konce roku 2014.⁴⁶

Mapa 2: Rozmístění složek NATO a OEF a intenzita nebezpečí v provinciích

Zdroj: BBC News: South Asia. *Afghan troop map: US and Nato deployments*⁴⁷

Zatím posledním významným dokumentem americko-afghánské spolupráce na obnově Afghánistánu je dohoda o strategickém partnerství (*Partnership Agreement*), která byla po dlouhém vyjednávání (neshody v otázce finanční pomoci USA) podepsána 22. dubna 2012 v Kábulu. Dohoda by měla přiblížit roli USA v Afghánistánu po stažení amerických sil v roce 2014. Bližší informace ohledně finanční podpory Afghánistánu ze strany USA zatím nejsou známy, neboť ještě probíhají revize dohody⁴⁸.

Krátce po americké invazi v prosinci 2001 se v německém Bonnu uskutečnila první mezinárodní konference zabývající se situací v Afghánistánu. Tato konference dala vzniknout jak prozatímní afghánské vládě (AIA) v čele s Karzáím, tak mezinárodním jednotkám ISAF, jejichž cílem bylo zajištění bezpečnosti původně pouze

⁴⁶ JÉGL, Pavel. *Válku v Afghánistánu dotáhneme do konce, ujistili Obama a Cameron*. [online]. 14. 03. 2012 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://www.mediafax.cz/zahranici/4024073-Valku-v-Afghanistanu-dotahneme-do-konce-ujistili-Obama-a-Cameron>

⁴⁷ BBC News: South Asia. *Afghan troop map: US and Nato deployments* [online]. 19 November 2010 [cit. 2012-05-07]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-south-asia-11795066>

⁴⁸ *Afghanistan and US agree deal on strategic partnership*. BBC News: ASIA [online]. 22 April 2012, Last updated at 17:07 GMT 22 April 2012 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-17807262>

v okolí Kábulu. Ve vedení těchto jednotek docházelo k půlroční rotaci jednotlivých států, což působilo organizační problémy. Dále byla v rámci konference založena Asistenční mise OSN v Afghánistánu, další významný aktér PR.

Asistenční mise OSN v Afghánistánu

(United Nations Assistance Mission in Afghanistan, UNAMA)

Asistenční mise OSN v Afghánistánu byla v roce 2002 založena Radou bezpečnosti OSN (RB OSN) na žádost afghánské vlády za účelem rozvoje nových demokratických institucí v zemi a koordinace humanitárního a rekonstrukčního úsilí OSN.

Hlavním úkolem UNAMA je podporovat vládu a afghánské občany v budování základů míru a rozvoje země – posílení institucí, demokratické vlády, právního řádu a kontroly nad drogami, lidských práv, humanitární podpory a souvisejících oblastí. V březnu 2012 RB OSN jednohlasně prodloužila její mandát do března roku 2013. RB OSN dále rozhodla, že mise bude i nadále vést a koordinovat mezinárodní civilní úsilí v souladu se závěry mezinárodních konferencí a zejména s **II. a IV. pilířem PR**⁴⁹.

Rámec spolupráce mezi afghánskou vládou, OSN a mezinárodním společenstvím byl ustanoven několika dohodami a mezinárodními konferencemi (viz Příloha 2: Seznam mezinárodních konferencí o Afghánistánu) včetně *Afghanistan Compact*⁵⁰, která byla podepsána v roce 2006 na Londýnské konferenci, a Afghánské národní rozvojové strategie z roku 2008⁵¹.

Provinční rekonstrukční týmy

(Provincial Reconstruction Teams, PRT)

Koncepce PRT vznikla v roce 2003 na půdě RB OSN s cílem zkombinovat civilní a vojenské snahy o stabilitu a rekonstrukci v Afghánistánu. Hlavním důvodem jejich vzniku byla nová strategie, která usilovala o to, aby afghánská populace

⁴⁹ UNAMA: United Nations Mission Assistance Mission in Afghanistan. *MANDATE* [online]. [cit. 2012-03-30]. Dostupné z: <http://unama.unmissions.org/Default.aspx?tabid=1742>

⁵⁰ Více na: THE AFGHANISTAN COMPACT. *Building on Success: The London Conference on Afghanistan*. The Islamic Republic of Afghanistan and the international community. London, LONDON 31 JANUARY – 1 FEBRUARY 2006, 16 s.

Dostupné z: http://www.nato.int/isaf/docu/epub/pdf/afghanistan_compact.pdf

⁵¹ *Afghanistan National Development Strategy (2008-2013): A Strategy for Security, Governance, Economic Growth and Poverty Reduction* [online]. Kabul, Afghanistan: Islamic Republic of Afghanistan: ANDS Secretariat, 2008, 259 s.[cit. 2012-04-03].

Dostupné z: http://www.undp.org.af/publications/KeyDocuments/ANDS_Full_Eng.pdf

nevnímala mezinárodní vojáky jako okupanty (což se dělo při sovětské okupaci), ale spíše jako mírové složky, které se snaží plnit své primární cíle, především zajišťování bezpečnosti, budování státních institucí a další rekonstrukční aktivity napříč stanovenými pilíři PR.

PRT obvykle čítají 50 až 500 vojenských a civilních expertů a mají na starost vždy určitou provincii, která zaujímá obvykle více než 40.000 km². PRT výrazně přispěly k realizaci programu *Disarmament, Demobilization and Reintegration Program (DDR)*, který umožnil svobodné volby, vznik nového afghánského parlamentu (*Loja Džirga*), rozvoj infrastruktury a postupně přispívá k procesu osamostatnění afghánské vlády, který bude ukončen, jakmile bude afghánská vláda schopna sama převzít úlohu PRT.

PRT mají na starost hlídkování, realizaci rekonstrukčních projektů, výcvik a dohled nad ozbrojenými silami a policejním personálem, demobilizaci a odzbrojování. Důležitou funkcí je zejména vyjednávání a kontakt s místními obyvateli, což je složitý proces, který zjednodušují zástupci vlády v jednotlivých PRT. Zejména v jižních a východních částech země, je ale tento proces z bezpečnostních důvodů omezen a PRT spolu s nevládními organizacemi musí být doprovázeny vojáky mezinárodních sil.

PRT ovšem nemají dostatečnou kapacitu pro boj s drogovými předáky a jejich soukromými armádami, což ale není ani jejich náplní práce. To by měly zajišťovat místní složky Afghánské národní policie. **Primárním cílem PRT je tedy zabezpečit III. pilíř postkonfliktní rekonstrukce.**

Koncem roku 2011 v Afghánistánu působilo 28 PRT a jejich bezpečnost zajišťovalo 48 národních armád, které dohromady čítaly více než 130 tisíc vojáků (nejvíce USA 90 tisíc, dále Velká Británie s 9,5 tisíci a Francie s téměř 4 tisíci vojáky...)⁵². Mezi nimi i český PRT, který působí v provincii Lógar od roku 2008 v rámci mise ISAF/NATO⁵³. Pilíře zapojení českého PRT jsou rekonstrukce a podpora sociálního a ekonomického rozvoje, posilování bezpečnosti a podpora regionální spolupráce.

⁵² NATO: International Security Assistance Force. In: *Key Facts and Figures* [online]. 9.11.2011 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: [http://www.isaf.nato.int/images/stories/File/Placemats/9%20September%202011%20ISAF%20Placemat\(1\).pdf](http://www.isaf.nato.int/images/stories/File/Placemats/9%20September%202011%20ISAF%20Placemat(1).pdf)

⁵³ K 6. dubnu 2012 sloužilo v misi ISAF v Afghánistánu 590 českých vojáků. Zdroj: Ministerstvo obrany ČR: *Zahraniční mise. Úkolové uskupení AČR ISAF* [online]. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <http://www.mise.army.cz/aktualni-mise/ukolove-uskupeni-acr-isaf-42409/>

Mise ISAF/NATO

(*International Security Assistance Forces, ISAF*)

Po Operaci trvalá svoboda byla na mezinárodní konferenci v Bonnu v prosinci roku 2001 ustanovena RB OSN vojenská mise ISAF pod vedením NATO, jejíž přítomnost v Afghánistánu je založena na rezoluci OSN č. 1386 z roku 2001⁵⁴, čímž NATO aktivovalo článek 5 Washingtonské smlouvy o kolektivní obraně (viz Příloha 3: Článek 5 Washingtonské smlouvy).

Vojenské jednotky ISAF mají za úkol zajistit mír a stabilitu v oblastech své působnosti a pomoc při budování afghánského bezpečnostního sektoru a rozšiřování vlivu ústřední afghánské vlády v regionech⁵⁵, **čímž se podílejí především na zabezpečení I. a IV. pilíře PR.** Za tímto účelem vznikly Operační výcvikové a styčné týmy (OMLTs). ISAF je také příspěvkem NATO v boji proti mezinárodnímu terorismu.⁵⁶ Rozmístění jednotek v zemi podle jednotlivých národů lze vidět na Mapě 3.

V roce 2011 byl zahájen proces postupného předávání odpovědnosti za bezpečnost afghánské straně na základě společného rámce pro *tranzici* (předání), tzv. *Joint Framework for Inteqal*, dohodnutého mezi Afghánistánem a NATO a přijatého na konferenci v Kábulu v červenci 2010. Proces má být završen do konce roku 2014 s tím, že Afghánské národní bezpečnostní síly by měly převzít vedoucí roli při zajišťování bezpečnosti na celém území Afghánistánu již v průběhu roku 2013.

NATO se během lisabonského summitu (listopad 2010) zavázalo Afghánistánu nadále pomáhat a poskytovat podporu na základě Trvalého partnerství (*Enduring Partnership between NATO and Afghanistan*) i za horizont ukončení procesu tranzice, který počínaje rokem 2015 naváže na dosavadní alianční úsilí.⁵⁷

⁵⁴ Ministerstvo zahraničních věcí ČR: Provinční rekonstrukční tým ČR, Afghánistán - Lógar. *Základní fakta o PRT* [online]. [cit. 2012-04-08].

Dostupné z: http://www.mzv.cz/prtlogar/cz/provincni_rekonstrukcni_tym/index.html

⁵⁵ NATO: Afghanistan ISAF. *About ISAF: History* [online]. [cit. 2012-04-07]. Dostupné z: <http://www.isaf.nato.int/history.html>

⁵⁶ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Mnohostranná spolupráce* [online]. [cit. 2012-04-12]. str. 35-36. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/file/72912/MnohostrannaSpoluprace.pdf>

⁵⁷ Ministerstvo zahraničních věcí ČR: *Strategie působení ČR v Afghánistánu v letech 2012-2014*. Praha, únor 2012. Dokument poskytnut senátorem Karlem Šebkem v dubnu 2012.

Mapa 3: Rozmístění sil ISAF/NATO v Afghánistánu (leden 2012)

Zdroj: BBC News: South Asia. Q&A: *Foreign forces in Afghanistan* ⁵⁸

Mezinárodní vládní a nevládní organizace

Jak už bylo zmíněno, v Afghánistánu působí stovky mezinárodních vládních a nevládních organizací, proto zmíním pouze organizace, které mají za cíl jejich činnost koordinovat. Jde především o *Agency Coordinating Body for Afghan Relief* (ACBAR), která byla založena již v roce 1988 za účelem koordinace mezinárodních dárců a zahraniční pomoci. ACBAR koordinuje primárně humanitární úsilí svých členů⁵⁹.

Další takovou organizací je *Afghan NGO Coordination Bureau* (ANCB), která byla založena již v roce 1991 jako síť národních NGOs. ANCB zajišťuje koordinaci

⁵⁸ BBC News: South Asia. Q&A: *Foreign forces in Afghanistan* [online]. 17 April 2012. 2012 [cit. 2012-04-28]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-south-asia-11371138>

⁵⁹ Více na: ACBAR: Agency Coordinating Body for Afghan Relief. *Introduction* [online]. [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <https://www.acbar.org/Default.aspx>

činností mezi svými členy, vládou, mezinárodními organizacemi, OSN a dárcovskými agenturami v oblasti zdraví, lidských práv a práv žen, vzdělání a životního prostředí.⁶⁰

Mezinárodní vládní a nevládní organizace se tak podílejí hlavně na zabezpečení II. a III. pilíře PR.

Shrnutí

Vzhledem k velkému množství výše uvedených aktérů je velmi obtížné zkoordinovat jejich činnost. To potvrzuje i plk. gšt. Ing. Jaromír ZŮNA, MSc. působící ve Vyškově: „*V průběhu vojenské intervence v Afghánistánu sice dochází k příležitostné koordinaci činností mezi PRT a mezinárodními a nevládními organizacemi, jedná se ale většinou o dílčí projekty, nikoli o koordinované úsilí, zahrnující celé teritorium země. Rozdílnost řídicích principů, upravujících činnosti hlavních aktérů, je proto potřebné považovat za jednu z překážek pro vypracování společného plánu rekonstrukce a obnovy Afghánistánu*“⁶¹.

Za účelem koordinace pomoci a projednání budoucnosti Afghánistánu pořádá mezinárodní společenství od roku 2001 mezinárodní konference. První se uskutečnila již v prosinci roku 2001 v německém Bonnu a dala vzniknout dočasné afghánské vládě a jejímu partnerství s mezinárodním společenstvím⁶². Jedním z posledních pokusů o zlepšení koordinace poskytování pomoci byla dohoda *Afghanistan Compact* z roku 2006 s cílem přesměrovat větší množství zdrojů do rukou afghánské vlády⁶³.

Mezinárodní společenství čelí ostré kritice ohledně postupu rekonstrukce v Afghánistánu. Pozorovatelé upozorňují, že mír není možné vyhrát bez totálního nasazení a to právě spojencům chybí. Afghánci už ztratili k osvoboditelům důvěru.

⁶⁰ Více na: ANCB: The Afghan NGO Coordination Bureau. *About ANCB: Introduction* [online]. [cit. 2012-04-30].

Dostupné z: http://www.ancb.org/index.php?option=com_content&view=article&id=22&Itemid=79

⁶¹ ZŮNA, Jaromír. *Recenzované periodikum Doktríny: Provinční rekonstrukční tým: Přínos do teorie a praxe mírových operací pod vedením mezinárodních organizací, nebo účelové opatření pro potřeby vojenských intervencí* [online]. 29.12.2011 [cit. 2012-04-01]. ISSN 1803-036X.

Dostupné z: http://doctrine.vavyskov.cz/1_09_zuna.html#10. Nepravidelná periodicitá.

⁶² AGREEMENT ON PROVISIONAL ARRANGEMENTS IN AFGHANISTAN PENDING THE RE-ESTABLISHMENT OF PERMANENT GOVERNMENT INSTITUTIONS. Washington Post [online]. December 5, 2001 [cit. 2012-04-24].

Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/world/texts/bonnapgreement.html>

⁶³ WAISOVÁ, Šárka. *Poválečná obnova Afghánistánu: proměny vztahu vlády a nevládních organizací*. [online]. Ústav mezinárodních vztahů, v.v.i., 2008, Vol 43, No 2 (2008), s. 66 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/download/299/304>

Novinářka Procházková⁶⁴ se domnívá, že hlavní příčinou je to, že zahraniční vojska nedokázala naplnit dostatečně rychle očekávání, která do nich místní vkládali⁶⁵. Bushovi kritici zase namítali, že: „...válka v Iráku snížila americké úsilí v Afghánistánu...“⁶⁶, což ovšem Bushova administrativa popřela.

I přesto je ale nutné připomenout řadu pozitiv, které rekonstrukce přinesla: „...do školy dnes chodí přes osm milionů Afghánců, včetně tří milionů dívek. Obnovují se služby, staví se silnice, život se vrací do normálních kolejí,“ řekl BBC britský velvyslanec v Kábulu Sir William Patey⁶⁷.

V loňském roce (2011) se v Bonnu k 10. výročí vzniku konfliktu uskutečnila zatím poslední mezinárodní konference, které se účastnilo 85 států, 15 mezinárodních organizací a OSN. Konference se zabývala především tranzicí, která by měla nastat v roce 2014, a také úlohou mezinárodního společenství v průběhu tranzice. V závěru konference bylo potvrzeno, že mezinárodní společenství bude podporovat Afghánistán i v následující dekádě⁶⁸.

Poměrně pozitivní zprávou je, že Afghánská národní armáda čítala na konci minulého roku (2011) 173 tisíc vojáků a do konce roku 2013 by se tento počet měl zvýšit na 195 tisíc, což dalece převyšuje počet vojáků mezinárodních sil, které působí v Afghánistánu dnes. Regionální expert Joshua Foust z American Security Project ve Washingtonu ale upozorňuje, že: „...stále není dost (afghánských) jednotek schopných jednat samostatně.“⁶⁹.

⁶⁴ Procházková se dlouhodobě věnuje tématům týkajících se Afghánistánu.

⁶⁵ NEUMANN, Dušan, Helena BERKOVÁ a Nad'a BĚLOVSKÁ. Český rozhlas: Zahraničí: Blízký východ. *10 let po zahájení války v Afghánistánu - stát nefunguje, země je rozvrácená* [online]. 7. října 2011 v 18:53. 2011 [cit. 2012-04-25].

Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/blizkyvychod/zprava/958375>

⁶⁶ ROHDE, DAVID a DAVID E. SANGER SANGER. The New York Times: Asia Pacific. *How a 'Good War' in Afghanistan Went Bad* [online]. Published: August 12, 2007. 2007 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2007/08/12/world/asia/12afghan.html?_r=2&pagewanted=all

⁶⁷ NEUMANN, Dušan, Helena BERKOVÁ a Nad'a BĚLOVSKÁ. Český rozhlas: Zahraničí: Blízký východ. *10 let po zahájení války v Afghánistánu - stát nefunguje, země je rozvrácená* [online]. 7. října 2011 v 18:53. 2011 [cit. 2012-04-25].

Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/blizkyvychod/zprava/958375>

⁶⁸ The International Afghanistan Conference in Bonn: Afghanistan and the International Community: From Transition to the Transformation Decade: CONFERENCE CONCLUSIONS [online]. 5 December 2011 [cit. 2012-04-26]. Dostupné z: http://www.auswaertiges-amt.de/cae/servlet/contentblob/603686/publicationFile/162627/Konferenzschlussfolgerung_engl.pdf

⁶⁹ The journal of TURKISH WEEKLY. *How Ready Is The Afghan Army?* [online]. Wednesday, 21 March 2012. 2012 [cit. 2012-05-02].

Dostupné z: <http://www.turkishweekly.net/news/132787/how-ready-is-the-afghan-army.html>

Podle zprávy o armádě a policii vydané v červnu 2010 Kanceláří amerického speciálního inspektora-generála pro afghánskou rekonstrukci jsou příslušníci afghánských sil zapojeni do rozsáhlé korupce a obchodů s drogami. Pouze 23 % afghánských vojáků je podle zprávy schopno pracovat bez dohledu. Afghánská armáda tak ještě zdaleka nedosáhla standardů běžných v západních zemích⁷⁰.

Názory odborníků na možnou úspěšnost tranzice se liší⁷¹. Otázkou tedy zůstává, jaký bude osud Afghánistánu a hlavně dosavadních výsledků PR bez amerických vojáků po roce 2014. Americké síly totiž tvoří naprostou většinu mezinárodních vojenských sil.

Následující kapitola se zabývá možným řešením, resp. zmírněním vyhočené PR zapojením i těch nejchudších obyvatel do ekonomiky země a následně i dalších oblastí života.

⁷⁰ tamtéž

⁷¹ Viz např. tento článek: BAJORIA, Jayshree. Council on Foreign Relations: Analysis Brief. *Security Transition in Afghanistan* [online]. March 22, 2011. 2011 [cit. 2012-04-26]. Dostupné z: <http://www.cfr.org/afghanistan/security-transition-afghanistan/p24456>

2. MIKROFINANCE A JEJICH MOŽNÝ PŘÍNOS

2.1 Ekonomická rekonstrukce

Když se ohlédneme do historie, zjistíme, že jednou z hlavních příčin válečných konfliktů včetně těch největších (první i druhá světová válka) byla špatná ekonomická situace. Obrázek 1 (na následující straně) znázorňuje začarovaný kruh politické nestability, ze kterého vyplývá, že nízký či záporný ekonomický růst časem povede k sociálnímu napětí a následně k politické nestabilitě. Podle Paula Colliera⁷² byla až polovina všech občanských válek vyvolána právě ekonomickým úpadkem. Riziko, že v zemi znovu vypukne konflikt, je velmi vysoké a dosahuje až 50 % zejména v prvním desetiletí postkonfliktního období.⁷³ Není se tedy čemu divit, že odborníci na postkonfliktní rekonstrukci (např. Christopher J. Coyne⁷⁴, Jonathan Goodhand⁷⁵) kladou čím dál větší důraz zejména na ekonomickou obnovu země.

Navzdory důležitosti ekonomické rekonstrukce nevěnuje odborná veřejnost tomuto tématu příliš pozornosti. Jak Del Castillo upozorňuje, „...ekonomická rekonstrukce je velmi zanedbávaný aspekt současné odborné literatury, která se zabývá procesem přechodu od války k míru.“⁷⁶

V postkonfliktních zemích je jedním z největších problémů **vysoká nezaměstnanost**. Nezaměstnanost navíc implikuje spoustu dalších závažných problémů – chudoba, kriminalita, negramotnost, nerovný přístup k finančním prostředkům, šedá ekonomika, nízká životní úroveň, nespokojenost, sklony k extremismu atd.

⁷² Paul Collier je anglický profesor ekonomie na Univerzitě v Oxfordu a bývalý ředitel Development Research Group u Světové banky.

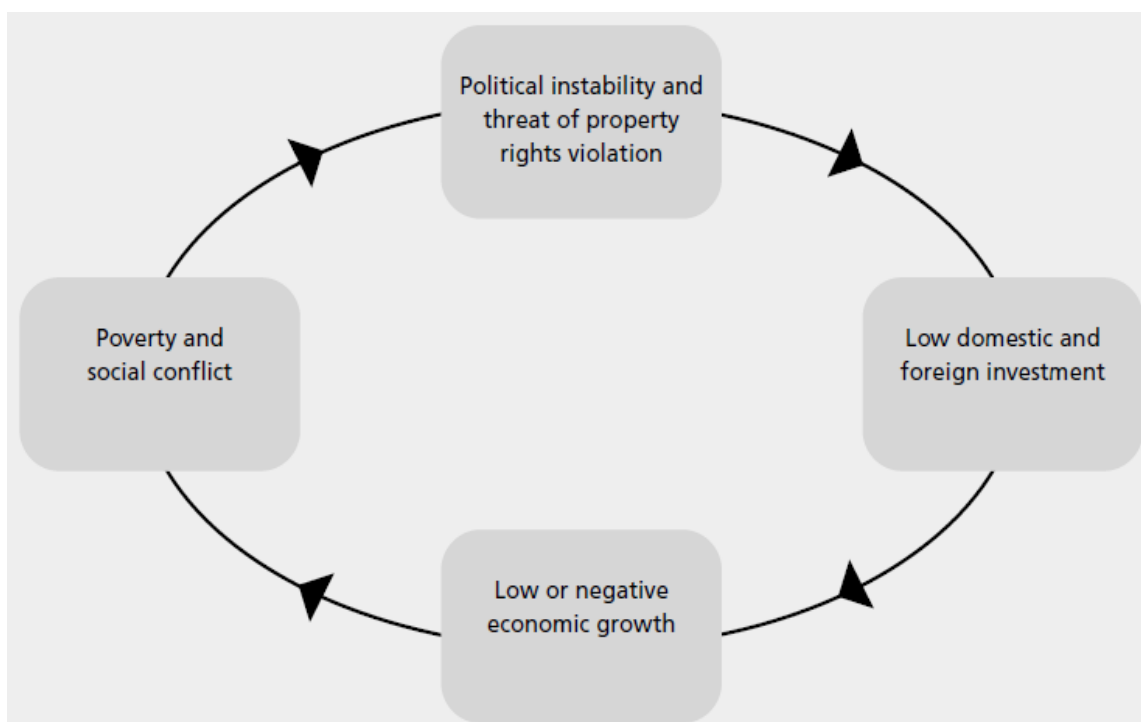
⁷³ COLLIER, Paul. Development and Conflict [online]. October 1st, 2004 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://www.un.org/esa/documents/Development.and.Conflict2.pdf>. Centre for the Study of African Economies, Department of Economics, Oxford University.

⁷⁴ COYNE, Christopher J. a Adam PELLILLO. *Economic Reconstruction Amidst Conflict: Insights from Afghanistan and Iraq*. [online]. Department of Economics, George Mason University; Department of Economics West Virginia University. s. 3 [cit. 2012-04-27]. Dostupné z: http://www.coyne.com/Reconstruction_Amidst_Conflict.pdf

⁷⁵ GOODHAND, Jonathan. From war economy to peace economy?: Reconstruction and state building in Afghanistan. [online]. Journal of International Affairs, 2004, Fall, 2004, s. 155-174 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: http://relooney.fatcow.com/SI_Expeditionary/Shadow-Economy_23.pdf

⁷⁶ COYNE, Christopher J. a Adam PELLILLO. *Economic Reconstruction Amidst Conflict: Insights from Afghanistan and Iraq*. [online]. Department of Economics, George Mason University; Department of Economics West Virginia University. s. 3 [cit. 2012-04-27]. Dostupné z: http://www.coyne.com/Reconstruction_Amidst_Conflict.pdf

Obrázek 1: Začarovaný kruh politické nestability

Zdroj: Beyond Economic Growth Student Book: VI. Poverty and Hunger⁷⁷

V Afghánistánu je podle odhadů z roku 2008 asi 35% nezaměstnanost (vzhledem k celkové populaci v produktivním věku)⁷⁸. Současnou úroveň nezaměstnanosti můžeme také pouze odhadovat, neboť neexistují statistiky.

Nezaměstnanost mladých lidí je navíc považována za kořeny konfliktu. Podle studie Úřadu OSN pro západní Afriku (UNOWA), který analyzoval nezaměstnanost mladých v západní Africe a její spojitost s konflikty v regionu, je nedostatek atraktivních příležitostí pro mladé jedním z významných faktorů, které vedou k eskalaci a pokračování ozbrojeného konfliktu a násilí.⁷⁹

Dalším ze závažných problémů rozvojových zemí je tzv. **začarovaný kruh chudoby** (Obrázek 2). Jedná se vlastně o jednoduchý ekonomický model, k jehož pochopení nám postačí základy ekonomie. Výchozím bodem tohoto modelu jsou velmi

⁷⁷ The World Bank Group: Development Education Program. Beyond Economic Growth Student Book: VI. Poverty and Hunger [online]. 2004 [cit. 2012-04-28].

Dostupné z: <http://www.worldbank.org/depweb/english/beyond/global/chapter6.html>

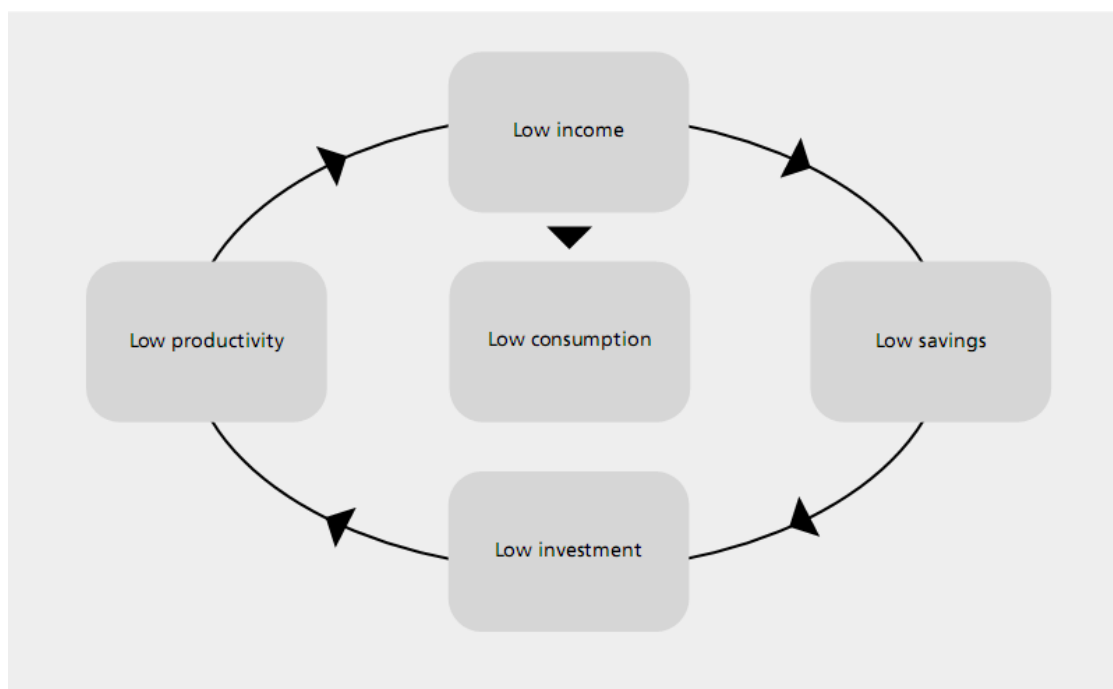
⁷⁸ CIA: The World Factbook. *Unemployment Rate* [online]. The online Factbook is updated weekly. [cit. 2012-04-19]. ISSN 1553-8133. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2129.html>

⁷⁹ UNOWA: UNITED NATIONS OFFICE FOR WEST AFRICA. Youth Unemployment and Regional Insecurity in West Africa: Unowa Issue Papers [online]. December 2005. 2005. s. 51 [cit. 2012-05-08].

Dostupné z: <http://www.uneca.org/itca/youth/Documents/unemployment-insecurity%5B1%5D.pdf>

chudí lidé s minimálním příjmem. Tento příjem často nestačí ani na pokrytí základních životních potřeb a o tvorbě úspor tak nemůže být řeč. Bez úspor ale nelze investovat (do vzdělání, rekvalifikace, lepšího vybavení) a bez investic nelze zvyšovat produktivitu práce, která je klíčem k vyššímu příjmu. Bez vyššího příjmu jsou veškeré prostředky vynaloženy pouze na zabezpečení základních životních potřeb a na úspory se opět nedostane – a jsme zpět na začátku začarovaného kruhu chudoby.

Obrázek 2: Začarovaný kruh chudoby

Zdroj: Beyond Economic Growth Student Book: VI. Poverty and Hunger⁸⁰

Ve vyspělých zemích mohou lidé získat dodatečné finanční prostředky u bank či jiných finančních institucí. V kontextu Afghánistánu, který byl více než dvě desetiletí sužován konflikty a válkou a ve kterém navíc došlo v roce 2002 k naprostému kolapsu bankovního sektoru, ale žádní oficiální poskytovatelé finančních služeb neexistovali. O to víc vzkvétala **šedá ekonomika a neformální finanční sektor**. Afghánci byli po válce lační po finančních prostředcích, kterými si chtěli zajistit lepší životní úroveň, ekonomickou nezávislost a nezávislost na humanitární pomoci. Finanční prostředky si tedy zajišťovali sami – nelegální činností – pěstováním a následným prodejem opia, obchodováním se zbraněmi a pašeráctvím, či výpůjčkami⁸¹ za protislužby u příbuzných

⁸⁰ The World Bank Group: Development Education Program. Beyond Economic Growth Student Book: VI. Poverty and Hunger [online]. 2004 [cit. 2012-04-28].

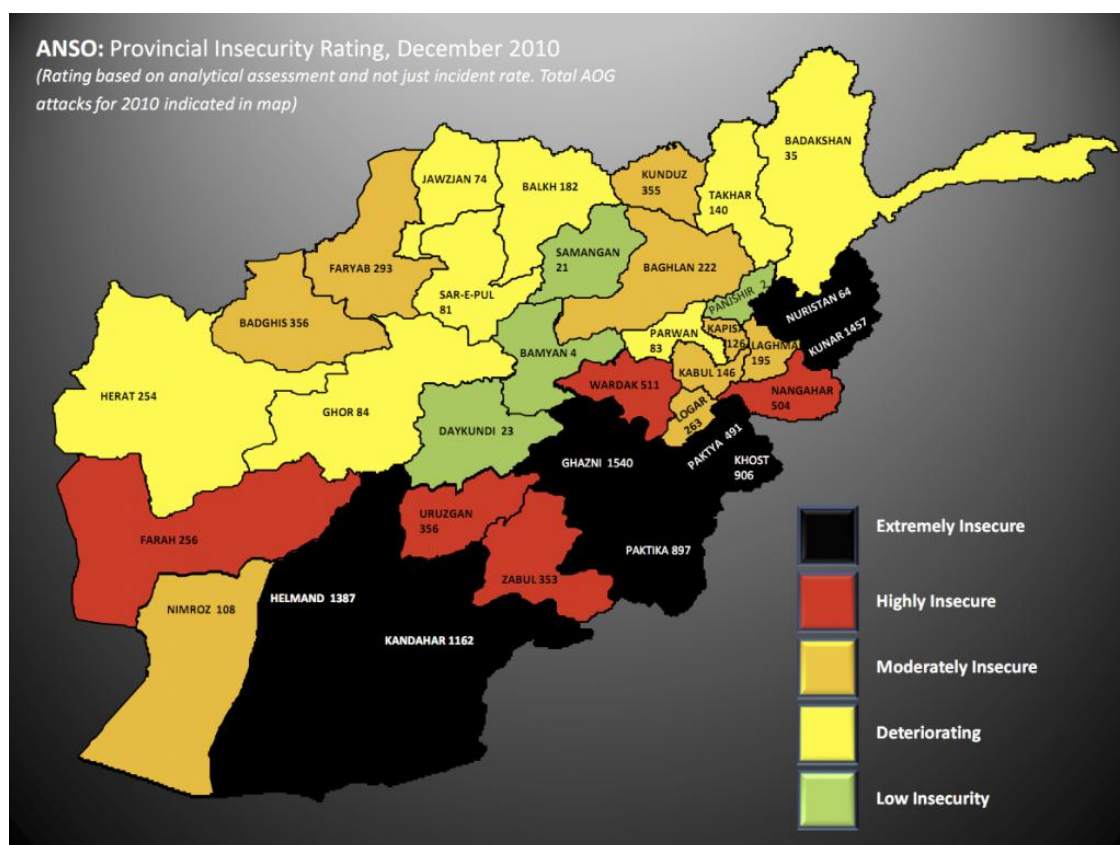
Dostupné z: <http://www.worldbank.org/depweb/english/beyond/global/chapter6.html>

⁸¹ Nejde o klasické půjčky, neboť islám zakazuje úroky.

a známých. Zisky z takovýchto aktivit ovšem unikají už tak slabé a neorganizované státní správě, která tím přichází o příjmy ve formě daňových výnosů. Bez navyšování státních příjmů nemůže docházet k tvorbě úspor - a z popisu začarovaného kruhu chudoby už víme, k čemu to povede.

Situace v Afghánistánu se navíc od ostatních rozvojových zemí liší zejména v tom, že **ozbrojené konflikty** v zemi stále pokračují. Celou zemi ohrožují ozbrojené skupiny, které se nechtějí smířit se ztrátou moci a nadále vyvolávají pocity strachu, nejistoty a ohrožení. Proces PR tak na některých místech probíhá v omezené míře, v některých oblastech ovládaných ozbrojenými skupinami dokonce neprobíhá vůbec. Kritická je situace zejména v provinciích, které jsou na následující Mapě 4 označeny červeně a černě.

Mapa 4: Intenzita nebezpečí v provinciích (prosinec 2010)

Zdroj: Wordpress.com: Our Allies and Our Exit Strategy.⁸²

⁸² Wordpress.com: Our Allies and Our Exit Strategy. In: The Polish Military in Afghanistan: Ghazni — most dangerous province in Afghanistan? [online]. Posted on February 2, 2011. 2011 [cit. 2012-04-18]. Dostupné z: <http://polishmilitary.wordpress.com/2011/02/02/ghazni—most-dangerous-province-in-afghanistan/>

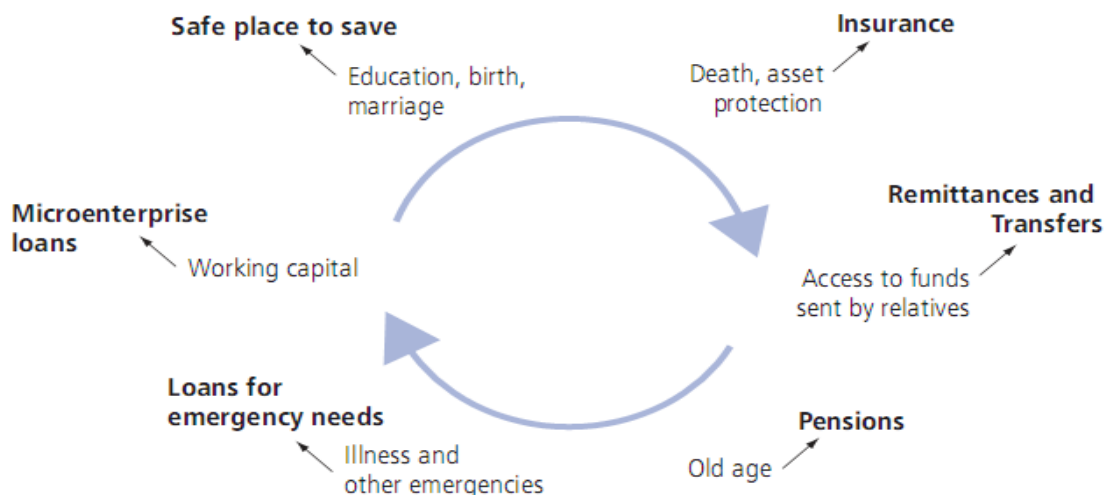
2.2 Mikrofinance

Prvním krokem k ekonomické rekonstrukci by mohly být mikrofinace (MF) neboli mikrofinanční služby. Jedná se o finanční služby poskytované v malých objemech těm nejchudším lidem.

Základním mikrofinančním produktem je **mikroúvěr**. V rozvojových zemích jde opravdu jen o „mikropůjčky“ v řádech desítek dolarů, které jsou poskytovány bez záruky (chudí nemají čím ručit) chudým, ale ekonomicky aktivním jedincům (drobným podnikatelům, řemeslníkům, zemědělům), kteří jsou klasickými finančními institucemi (komerčními bankami) považováni za nekredibilní a tudíž odmítáni při žádosti o úvěr. Tito lidé jsou prakticky vyloučeni z úvěrového, resp. bankovního trhu (za předpokladu, že v zemi takový trh vůbec existuje).

Postupem času se k mikroúvěrům připojily i další mikrofinanční služby (Obrázek 3), jakými jsou mikropojištění, spoření, bezhotovostní platby, finanční vzdělávání, semináře, workshopy, technická podpora aj. a vznikl tak nový sektor finančních služeb, který se dnes označuje jako mikrofinanční průmysl nebo jednoduše mikrofinance.

Obrázek 3: Druhy mikrofinančních produktů, které chudí potřebují v průběhu života

Zdroj: Helms Brigid. Access for all: building inclusive financial systems⁸³

⁸³ Helms Brigid. *Access for all: building inclusive financial systems* / Brigit Helms [online] Washington, DC: World Bank, 2006. 170 s. ISBN: 0821363603. Chapter 2: Poor and Low Income Clients, s. 23. Dostupné z: http://www.cgap.org/gm/document-1.9.2715/Book_AccessforAll.pdf

Mikrofinance, původně založené pouze na mikroúvěrech, vznikly v 70. letech 20. století na území dnešního Bangladéše⁸⁴, v oblasti která byla od roku 1947 až do zrušení výjimečného stavu v roce 1991 sužována náboženskými a etnickými konflikty a politickou nestabilitou (viz Příloha 4: Stručná historie vzniku Bangladéše). Mikrofinance tedy ani zdaleka nevznikaly v ideálních politických, ekonomických, bezpečnostních či geografických podmínkách.

Zakladatelem a průkopníkem mikrofinancí je bangladéšský profesor ekonomie Muhammad Yunus, který založil první mikrofinanční banku Grameen. V roce 2006 byli Yunus spolu s bankou Grameen za svůj přínos oceněni Nobelovou cenou za mír⁸⁵.

Podstatou úspěchu mikrofinancí je **formování příjemců do skupin**. Tyto skupiny neurčuje banka, ale žadatel o půjčku si ji musí vytvořit sám. Půjčka je pak poskytnuta celé skupině (půjčku si členové skupiny rozdělí mezi sebe) a celá skupina také zodpovídá za její splacení, což vytváří důležitý **psychologický tlak** na jednotlivé členy skupiny a jejich platební morálku a zároveň zvyšuje solidaritu, neboť v případě problémů jednoho člena se splácením, mohou pomoci ostatní, a zároveň vytváří sociální vazby mezi členy skupiny. Další pravidla poskytování mikroúvěrů jsou uvedeny v Příloze 5: Pravidla poskytování mikroúvěrů.

Finančními zprostředkovateli mikrofinančních služeb, tzv. **mikrofinanční instituce** (MFIs), jsou obvykle nevládní NGOs, spořicí úvěrová družstva, úvěrové unie, státní banky, komerční banky či jiné nebankovní finanční instituce.

Za obrovskou výhodu mikrofinancí lze považovat to, že **finanční prostředky nejsou distribuovány prostřednictvím zkorumpované státní správy**⁸⁶, tudíž

⁸⁴ Yunus, Muhammad (with Alan Jolis). Banker to the poor: micro-lending and the battle against world poverty / Muhammad Yunus with Alan Jolis. 1. vydání New York: PublicAffairs, 1999. 289 s. ISBN: 1586481983.

⁸⁵ Nobelova cena za mír byla udělena Yunusovi a bance Grameen v roce 2006, za společné úsilí v budování ekonomického a sociálního rozvoje „from below“, myšleno od těch nejnižší postavených lidí. Nobelprize.org, The Official Web Site of the Nobel Prize, *The Nobel Peace Prize 2006*, 2012 [cit. 30 Apr 2012], dostupné z: http://nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/2006/

⁸⁶ O korupci v Afghánistánu více na: HAMID, Bushra. *Conflict, Postwar Reconstruction and Corruption: Institutionalised Corruption by Donors in Afghanistan's Reconstruction*. Institute of International Economic Relations: Provisional Programme and Papers [online]. 6-7 SEPTEMBER 2008. CONFERENCE: THE PATTERNS OF CORRUPTION IN THE 21ST CENTURY, 2008 [cit. 2012-04-18]. Dostupné z: <http://idec.gr/iier/new/CORRUPTION%20CONFERENCE/Conflict%20Postwar%20Reconstruction%20and%20Corruption%20-%20Bushra%20Hamid.pdf>

nedochází k velkým ztrátám, jako je tomu u mezinárodní finanční pomoci⁸⁷, ale prostřednictvím dotovaných mikroúvěrů se dostanou skutečně k lidem, kterým jsou určeny.

2.3 Teoretické východisko mikrofinancí

Od vzniku mikrofinančního sektoru se formulovaly dva přístupy k mikrofinancím, které ve své knize⁸⁸ popsala paní doktorka Robinsonová, jde o tzv. **staré a nové paradigma**. V této práci vycházím ze starého paradigmatu, tento nabídkou řízený přístup totiž uvažuje mezinárodní rozvojovou spolupráci a možnost dotací pro mikrofinanční instituce jako distributory těchto dotací. Část nákladů MFIs tak pokrývají dotace, které tudíž snižují cenu úvěru (snižují úrok) pro koncového klienta.

Naopak nové paradigma preferuje komerční soběstačné mikrofinance nezávislé na dotacích a z dlouhodobého hlediska udržitelnější. Pro aplikaci nového paradigmatu by bylo nutné splnit základní podmínku, kterou je příznivá makroekonomická, politická, právní, regulatorní a demografická situace v dané zemi – což prozatím Afghánistán nesplňuje.

Ze samotné podstaty mikrofinancí tak, jak byla popsána výše, lze tušit jejich přínos postkonfliktním oblastem.

2.4 Možný přínos mikrofinancí postkonfliktním oblastem

Válkou oslabený stát nemůže v postkonfliktním období fungovat jako největší zaměstnavatel jako je tomu v západních zemích. Lidé často vládě ani nedůvěřují, proto je důležité vytvářet pracovní místa v soukromém sektoru.

Během konfliktů existují ideální podmínky pro rozkvět šedé ekonomiky. Země nemá kapacity na vynucování dodržování právního řádu ani prostředky na postihy jejího nedodržování. V této situaci se pro místní jeví zapojení místních do nelegální ekonomiky jako mnohem výhodnější, neboť legální ekonomika ztrácí svou

⁸⁷ Schwarzenberg přiznal, že pomoc Afghánistánu mizí kvůli korupci. In: Tiscali.cz: Zpravodajství: Domácí [online]. [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://m.zpravy.tiscali.cz/schwarzenberg-priznal-ze-pomoc-afghanistanu-mizi-kvuli-korupci-54927>

⁸⁸ ROBINSON, Marguerite S. *The Microfinance Revolution: Sustainable Finance for the Poor*. 1. vydání. Washington DC, USA: The International Bank for Reconstruction and Development, The World Bank, 2001. s. 304. ISBN: 0821345249, Chapter 2, Shifting the Microfinance Paradigm: From Subsidized Credit Delivery to Commercial Financial Services. s. 46-97

komparativní výhodu (za nelegální činnosti nehrozí tresty, protože nefunguje ani justice, ani systém postihů).

Afghánistán je v současnosti největším producentem opia na světě (viz Příloha 6: Opium v Afghánistánu). Pro domácí zemědělce je obchod s opiem jistým příjmem a je těžké je přimět k pěstování jiných plodin. Do obchodu s narkotiky je navíc zapojena i státní správa, Tálibán a dokonce i vojáci mezinárodního společenství⁸⁹, což dále podporuje korupci a zabraňuje efektivnímu boji s ní.

Také zahraniční pomoc nahraává pěstování plodin na výrobu narkotik. Nevládni organizace, které rozdávají potraviny zadarmo, totiž deformují místní trh se zemědělskými produkty, protože berou místním farmářům zákazníky. Tato deformace by mohla být eliminována tím, že by organizace nakupovaly od místních farmářů a poté je dále distribuovali, třeba i zadarmo. Ale k tomu nedochází. Nevládni organizace často nakupují v zemích svého původu a potraviny poté pouze dovážejí. Farmáři jsou tak přirozeně nuceni věnovat se produkci těch plodin, které mohou spolehlivě prodat – plodin na výrobu narkotik. Z obchodu s narkotiky se tak stává ještě ziskovější sektor⁹⁰.

Chybějící přístup k financím je často označován jako hlavní a nejzávažnější překážka rozvoje a růstu obchodu v rozvojových zemích⁹¹ a může být ještě mnohem horší překážkou v zemích, kde probíhá postkonfliktní rekonstrukce jako je tomu v Afghánistánu.

Snížení syndromu závislosti na zahraniční pomoci

(Dependency syndrom on International Aid)

Zahraniční pomoc, která je v přijímajících zemích vnímána jako peníze zadarmo, způsobuje v dlouhém období více škody nežli užitku. Nevyžaduje totiž pozdější splacení a finanční prostředky jsou tak vynakládány neefektivně. I v případě jejího efektivního vynaložení, ale nevytváří taková pomoc dostatečný tlak na fiskální

⁸⁹ Lidovky.cz: Zprávy ze světa. *Armáda USA řeší drogy na afghánském bojišti* [online]. 22. dubna 2012. 2012 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/armada-usa-resi-problem-drog-na-afghanskem-bojisti-fv8-/ln_zahranici.asp?c=A120422_072412_ln_zahranici_sk

⁹⁰ Ministerstvo pro vnitřní záležitosti má dokonce svého náměstka pro oblast boje proti narkotikům tzv. *Deputy Minister of Counter Narcotics*

⁹¹ Více např.: Rabobank: The Rabobank view. Access to financial services in developing countries [online]. September 2005. Economic Research Department of Rabobank Nederland, 2005 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: http://overons.rabobank.com/content/images/access_tcm64-75165.pdf nebo Gresham College: Sustainable Business. Increasing Access to Finance for Developing Countries SEMINAR [online]. Tuesday, 24 October 2006. 2006 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://www.gresham.ac.uk/lectures-and-events/increasing-access-to-finance-for-developing-countries>

politiku země (efektivní výběr daní, sestavení rozpočtu). **Půjčky**, které musí být splaceny, **tuto závislost nevytváří**, naopak nutí k efektivnímu vynaložení prostředků, protože nejenže musí být splaceny, ale musí generovat i zisk, ze kterého budou splaceny úroky⁹².

Z tohoto pohledu se mikrofinance jeví jako ideální **nástroj pro podporu rozvoje soukromého sektoru afghánské ekonomiky a vytváření pracovních míst**⁹³. Zaměstnání znamená stabilní příjem a větší kupní sílu populace, což stimuluje ekonomickou obnovu a rozvoj a vytváří obchodní sítě napříč hranicemi jednotlivých regionů. To vše vede ke zvýšení životní úrovně, což je velmi důležité, neboť to ukazuje lidem výhody života v míru. Ekonomické aktivity hrají tudíž stěžejní roli jak v prevenci násilí, tak předchází znovuvypuknutí konfliktu a pomáhají přeměnit válečné ekonomiky na produktivní legální ekonomiky, které jsou schopné se rozvíjet i v dlouhém časovém období.

Mikrofinance podporují přímo jednotlivé podnikatele a jejich podnikatelské aktivity a zapojují tak nejchudší vrstvu obyvatelstva do legální ekonomiky a nabízejí bezpečnější alternativu k nelegálním činnostem (pěstování opia, obchod se zbraněmi a narkotiky, boj na straně Talibánu a dalších ozbrojených skupin). Podle studie z roku 2007 zpracované Institutem rozvojových studií ve Velké Británii dokonce jedna půjčka (mikroúvěr) vytvoří až 1,5 pracovního místa⁹⁴.

Implementace mikrofinancí v postkonfliktních oblastech ale není vhodná vždy. Rozhodně není vhodné budovat mikrofinanční sektor krátce po konfliktu, kdy je vhodnější poskytovat pomoc prostřednictvím grantů a dotací než mikroúvěry. Na druhou stranu granty a dotace mohou vyvolat syndrom závislosti (např. Uganda, Etiopie, Salvador, Nikaragua)⁹⁵. Neexistuje tedy přesný návod a načasování, kterým by se postkonfliktní země měly řídit. Je to spíše otázka citu a racionálního uvažování.

⁹² The Express Tribune: Business. TIRMIZI, Farooq. Why foreign aid does not help [online]. Published: October 4, 2010. 2010 [cit. 2012-04-28]. Dostupné z: <http://tribune.com.pk/story/58059/why-foreign-aid-does-not-help/>

⁹³ Více o tvorbě pracovních míst pomocí mikrofinancí zde: Josh Weinstein: A light-hearted journal of microfinance and development economics. WEINSTEIN, Josh. Microfinance and Job Creation [online]. April 21, 2010. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: <http://joshweinstein.wordpress.com/2010/04/21/microfinance-and-job-creation/>

⁹⁴ MISFA: Press Release. Afghan Microfinance Sector Hits 1 Billion Dollar Mark [online]. 2011 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.misfa.org.af/?page=eg&lang=en>

⁹⁵ NAGARAJAN, Geetha. *Microfinance in Post-Conflict Situations: Towards Guiding Principles for Action*. International Labour Organization [online]. ILO, Geneva International, 15 -17

Posílení pozice žen

Schopnost mikrofinancí snižovat chudobu je zřejmá, ale mikrofinance mají také schopnost dosáhnout sociálních cílů. Jedná se například o posílení role žen, zlepšení vztahů v rodině, zdraví, vzdělání, sociální postavení, sociální mobilita – dostat se na vyšší příčky, zvýšená důvěra v instituce a komunitu – to vše vede k sociálním a politickým změnám.⁹⁶

Během posledních desetiletí konfliktů se situace žen v Afghánistánu značně změnila. Muži odešli do války a ženy se staly hlavou rodin. Musely se starat o obživu a často přišly poprvé do kontaktu s penězi. Ženy jsou přirozeně více fixované na rodinu a dokáží jí obětovat více než muži. Navíc mají obvykle větší averzi k riziku a nesklouzávají tolik do sféry šedé ekonomiky. Jsou ideálním objektem příjmu mikrokreditů. Mají dobrý podnikatelský instinkt a jsou velmi pracovitě. Když se jim daří, zvedne jim to sebevědomí, zlepší se jejich postavení, jak v rodině, tak ve společnosti. Ukáží, že jsou schopné a mají svou hodnotu, což vyvolává respekt, nejen od rodiny, ale od mužů všeobecně. Tohle je důležitý dopad MF – zlepšuje život ženy, což je v muslimské zemi velký krok kupředu⁹⁷.

Už Muhammad Yunus⁹⁸ vypožoroval, že pokud o financích v rodině rozhoduje žena, přináší to celé rodině mnohem větší užitek, než když rodinný rozpočet vede muž. Tvrdí, že když má muž nějaké peníze navíc, začíná věnovat více pozornosti sám sobě a nemyslí tolik na rodinu. Naopak žena v té samé situaci věnuje veškerou pozornost svým dětem. Proto jsou mikroúvěry primárně poskytovány ženám.

September 1999, s. 38 1999. s. 8 [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <http://ilo-mirror.library.cornell.edu/public/english/employment/finance/download/nagarajan.pdf>

⁹⁶ MEISSNER, Laura K. CGAP: Microfinance Getaway. Microfinance and Social Impact in Post-Conflict Environments [online]. December 2005, s. 12 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: <http://www.microfinancegateway.org/gm/document-1.9.25149/90.pdf>

⁹⁷ NICHOLS, Michelle. Reuters: Edition: UK. Microfinance faces hurdles in empowering Afghan women [online]. Tue Dec 28, 2010. 2010 [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://uk.reuters.com/article/2010/12/28/uk-afghanistan-microfinance-idUKTRE6BROCX20101228?pageNumber=1>

⁹⁸ Yunus, Muhammad (with Alan Jolis). *Banker to the poor: micro-lending and the battle against world poverty* / Muhammad Yunus with Alan Jolis. 1. vydání New York: PublicAffairs, 1999. 289 s. ISBN: 1586481983

Poválečná obnova a řešení konfliktu

Mikrofinance podporují poválečnou obnovu a řešení konfliktu pomocí spolupráce napříč etniky. Výzkumy prokazují, že větší dostupnost k úvěrům může pomoci vyřešit napětí konfliktu na třech různých úrovních⁹⁹:

1. *Přímé zmírnění* – poskytnutí úvěru podporuje ekonomické projekty, které mohou přímo snížit tlak konfliktu (sporu);
2. *Nepřímé zmírnění* – přispěním ke snižování chudoby, mikrofinance mají pozitivní dopad na komunity, ve kterých je konflikt živěn právě neustálým nedostatkem příjmů;
3. *Provozní zmírnění* – zajištěním kontaktu mezi znepřátelenými skupinami pomocí úvěrové metodologie, mikrofinance snižují vzájemné předsudky.

Nehmotný přínos mikrofinancí

Nehmotný přínos mikrofinancí hraje podstatnou roli v sociální a politické obnově, například pomocí podpory meziethnických ekonomických aktivit a důvěry napříč multiethnickými bankami a skupinami solidárně ručících dlužníků. Meziethnické obchodní vztahy upevňují mír a podporují obnovu v rámci komunity.

Návrat k normálnímu životu

Udržitelné mikrofinance mohou dlouhodobě přinést stabilitu a na rozdíl od dočasné zahraniční pomoci, na které se stává společnost závislá, nezpůsobují syndrom závislosti. Právě stabilita umožňuje hladký přechod k normálnímu poválečnému životu. Úvěr je tedy alternativou k humanitární pomoci, která podněcuje k psychologickému a ekonomickému náhledu na udržitelný rozvoj.

Ve skutečnosti mohou být mikrofinance použity ke zmírnění post-traumatického stresu. Úředníci poskytující mikrokredity se stávají agenty, kteří léčí trauma pomocí interakce s příjemci mikroúvěrů. Dlužníci či spořitelé mají možnost hovořit o svých podnikatelských plánech či budoucích projektech, což napomáhá zmírňovat poválečné trauma a stále se vracející vzpomínky z války. Mikrofinance navíc nabízejí i nefinanční služby, například vzdělání o lidských právech, psychologické poradenství, gramotnost, informovanost o obnově.

⁹⁹ MARINO, Pascal. Beyond Economic Benefits: The contribution of microfinance to postconflict recovery in Asia and the Pacific [online]. 2005 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: http://www.microfinancegateway.org/gm/document-1.9.28735/30876_file_Microfinance_and_co.pdf

Podpora sociálního kapitálu

Mikrofinance pomáhají rozvíjet sociální kapitál díky solidárnímu mechanismu. Nízký sociální kapitál je hlavní překážkou k úspěšnému fungování mikrofinancí, avšak komunitární banky mohou být použity k obnově důvěry a ke spolupráci mezi lidmi, kteří byli ovlivněni konfliktem. Rozvoj mechanismu solidarity v rámci cílů obnovy může být obtížný, někdy dokonce i nebezpečný. Proces obnovy by měl začít ještě před tím, než dojde ke snaze pracovat s agresivními etnickými skupinami skrze mikrofinance. Ve skutečnosti se nedoporučuje vyvíjet nátlak na mezietnické partnerství (spolupráci, budování vztahů) skrze mikrofinance či jakýmkoliv jiným způsobem. Lepším řešením je pravidelný kontakt v delším časovém období, který lidem umožní opět získat důvěru, například pomocí multietnických komunitárních bank, které poskytují úvěry monoetnickým solidárním skupinám.

Znovuzačlenění uprchlíků a demobilizovaných vojáků

Mikrofinance podporují znovuzачlenění uprchlíků, demobilizovaných vojáků a dalších vracejících se lidí pomocí usnadnění rozvoje ekonomických aktivit, spoluprací s místními obyvateli a naplněním podnikatelských cílů. V situaci, kdy lidé potřebují vydělávat peníze na živobytí, aby přežili, „*business je business*“ a konflikt se stává sekundárním.

Mikrofinance podporují návrat uprchlíků tím, že jim umožňují přístup k financím a rozvoj jejich podnikání spolu s rekonstrukcí domů. Nedostatek zaměstnání a pracovních příležitostí zvyšují riziko ekonomické migrace do nelegálních sfér, které zahrnují trestné činy, zbraně a nelegální zboží.

Vliv mikrofinancí na zmírňování konfliktu

Poskytování mikrofinancí různým etnickým skupinám je cestou k sociální a politické obnově Afghánistánu. Poskytuje lidem nové alternativy ke konfliktům a ilegálním aktivitám. Mikrofinanční skupiny jsou důležitým hlasem v šíření pozitivního efektu míru. Afghánský dětský fond (CFA) vytváří smíšené skupiny bývalých bojovníků a místních farmářů, kteří jsou spojeni společnou odpovědností za splacení půjčky. Po přidělení prvních půjček bývalým bojovníkům se musí ostatní členové skupiny vzájemně podporovat a spolupracovat na tom, aby zajistili včasné splacení půjčky a měli možnost získat další půjčku, jakmile budou půjčky bývalých bojovníků

splaceny. Po čase skupina ztrácí jakékoliv znaky diferenciacie a setkává se nejen z důvodu obchodních – mikrofinančních, ale také za účelem prodiskutování podnikatelských problémů a společného hledání jejich řešení. To posiluje solidaritu a spolupráci. Střádání úspor zároveň vyvolává pocity úspěchu a dále povzbuzuje sdílenou odpovědnost, důvěru a spolupráci.

Vliv konfliktu na mikrofinance

Vzhledem k tomu, že spoustu lidí přišlo o své úspory při kolapsu bank během konfliktu, noví mikrofinanční poskytovatelé se setkávají s vysokou mírou nedůvěry ve finanční služby. Konflikt oslabil sociální kapitál, zatímco komunity byly rozptýleny a instituce zničeny, proto MFIs vyžadují zejména investice do znovuvybudování důvěry. Prvotní výzvou bylo také představit mikrofinance jako úplně nový koncept, který přesvědčí lidi ke splacení půjček v kultuře, kde je běžné žádat o almužnu.

Všeobecný pocit nebezpečí vyvolávají dodatečné výdaje a nižší úroveň udržitelnosti, což zabraňuje MFIs v jejich expanzi do odlehlých venkovských oblastí. MFIs se tak soustřeďují pouze na relativně bezpečné městské oblasti.

Shrnutí

Ekonomika postkonfliktního Afghánistánu se dlouhodobě potýká s vážnými problémy v oblasti nezaměstnanosti, chudoby, šedé ekonomiky a nedostatečnou nabídkou finančních prostředků. Jak ukazuje historie, úspěch postkonfliktní rekonstrukce země často závisí na úspěchu rekonstrukce ekonomické. Účinná ekonomická rekonstrukce může nejen zabránit znovuvypuknutí konfliktu, ale při použití vhodných nástrojů přinést i řadu dalších výhod. Mikrofinance mohou být takovým nástrojem, neboť už jejich samotná podstata slibuje možný přínos. Mikrofinance mohou pomoci eliminovat šedou ekonomiku, snižovat závislost země na zahraniční pomoci, vytvářet nová pracovní místa a tím budovat a rozvíjet soukromý sektor. Možné přínosy se netýkají jen ekonomiky, ale zahrnují i zlepšení postavení a role žen, poválečnou obnovu a řešení konfliktu, podporují rozvoj sociálního kapitálu, znovuzачlenění uprchlíků a demobilizovaných vojáků. Mikrofinance by tak mohly hrát významnou roli ve zmírňování konfliktu a návratu k normálnímu životu.

3. PODMÍNKY PRO ÚSPĚŠNOU IMPLEMENTACI MIKROFINANCÍ

Z předchozí kapitoly už víme, jaký by mikrofinance mohly mít přínos v procesu postkonfliktní rekonstrukce. Lze si však položit otázku, zda je vůbec možné implementovat mikrofinance ve válkou zničené muslimské zemi, kde neexistuje bankovní síť a kde přetrvávají ozbrojené konflikty.

Touto otázkou se už v roce 1997¹⁰⁰ a poté 1999¹⁰¹ zabývala ekonomka Geetha Nagarajan¹⁰² a stanovila několik zásadních podmínek, které jsou pro úspěšnou implementaci mikrofinancí v postkonfliktních zemích nezbytné. Pro účely této práce jsem vybrala pouze takové, které je nutné vzít v úvahu v případě Afghánistánu. Vybrané podmínky jsem na základě předchozích znalostí problematiky mikrofinancí¹⁰³ aplikované na situaci v Afghánistánu doplnila o dalších šest podmínek, které jsou podle mě neméně důležité pro posouzení možnosti úspěšně implementovat mikrofinance v Afghánistánu (vyznačeny tučně).

1. MOŽNOST DISTRIBUCE MF SLUŽEB
2. NÍZKÁ INTENZITA KONFLIKTU
3. **PODPORA ZE STRANY VLÁDY**
4. ROZSÁHLÁ ROZVOJOVÁ POMOC
5. **KVALIFIKOVANÍ PRACOVNÍCI**
6. **KOORDINACE MF POSKYTOVATELŮ**
7. **SÍŤ BANKOVNÍCH POBOČEK**
8. **ROVNOMĚRNÉ OSÍDLENÍ ZEMĚ**
9. **NÁVRAT UPRCHLÍKŮ**
10. DOSTATEČNÝ SOCIÁLNÍ KAPITÁL

¹⁰⁰ NAGARAJAN, Geetha. Developing Financial Institutions in Conflict Affected Countries: Emerging Issues, First Lessons Learnt and Challenges Ahead [online]. September 1997. s. 28. International Labour Office, Geneva, 1997[cit. 2012-05-08]. Dostupné z: http://natlex.ilo.ch/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@emp_ent/@ifp_crisis/documents/publication/wcms_1167

¹⁰¹ NAGARAJAN, Geetha. *Microfinance in Post-Conflict Situations: Towards Guiding Principles for Action*. International Labour Organization [online]. ILO, Geneva International, 15 -17 September 1999, s. 38 1999. s. 8 [cit. 2012-04-17].

¹⁰² Více o G. Nagarajan zde: IRIS: IRIS Expert. Geetha Nagarajan: Research Director [online]. Last updated on: 5/2/2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.iris.umd.edu/Reader.aspx?TYPE=EXPERT&ID=8590c2eb-56d1-4a8c-ad0e-e9be9f4e866f>

¹⁰³ O mikrofinance jsem se více začala zajímat v roce 2010, kdy jsem na toto téma zpracovala bakalářskou práci Sny a současná realita mikrofinancí na Fakultě financí a účetnictví. Novinky a vývoj mikrofinančního sektoru sleduji dodnes.

Tato kapitola bude zkoumat, zda Afghánistán stanovené podmínky splňuje a zda tedy mohou mikrofinance usnadnit postkonfliktní rekonstrukci tak, jak bylo popsáno v předchozí kapitole.

3.1 Možnost distribuce MF služeb

Mikrofinanční služby jsou poskytovány zejména ženám¹⁰⁴, proto je důležité, aby v zemi, kde jsou aplikovány, bylo možné vůbec ženy o možnosti získání úvěru a dalších mikrofinančních službách informovat. V islámských zemích, kde je všeobecně postavení ženy horší než v západních zemích a kde dochází častěji k porušování jejich práv, je toto velkou výzvou. Život ženy je v ortodoxních rodinách mnohdy zcela omezen na rodinný život, nevychází z domu a nemohou se stýkat s širší rodinou a přáteli.

Ovšem i v případě, kdy se poskytovatelům MF (agentům) podaří takové ženy oslovit, je to problematické, protože jsou to nakonec muži, kteří rozhodují, zda se může žena do mikrofinančního programu zapojit či ne. Vzhledem k postavení žen ve společnosti a tomu, jak na ně nahlízejí muži, je toto, řekněme „privilegium“ ženy získat úvěr¹⁰⁵, zcela novým fenoménem.

Udržitelnost mikrofinancí je dána velkou měrou úrokem, za který MFIs půjčují. V prvních letech implementace mikrofinancí v rozvojových zemích bývá úrok dotován vládou, dárce či samotnými MFIs v rámci rozvojové pomoci, takže příjemci úvěru platí pouze část reálných nákladů na půjčku (část úroku). Samotný islám ale přijímání úroků zakazuje¹⁰⁶ a v zemích, kde je striktně dodržováno právo šaría, je nutné přizpůsobit mikrofinanční produkty těmto požadavkům. Na druhou stranu v Bangladéši, kde je téměř 90 % obyvatel muslimského vyznání, v 70. letech neexistovaly produkty, které by

¹⁰⁴ Grameen banka uvádí, že až 97 % jejích klientů jsou ženy. In: PINE, David. University of Zurich, Swiss Banking Institute: Center for Microfinance. The microfinance sector in Bangladesh: Innovation or Stagnation [online]. s.10. 2010, CMF Thesis, Series no. 6 (2010), s. 88 [cit. 2012-03-29]. Dostupné z: http://www.cmf.uzh.ch/publications/david_pine.pdf

¹⁰⁵ MISFA uvádí, že až 67,1 % jejích klientů jsou ženy, údaje z konce roku 2011, MISFA: *Sector Update*. As of 29 February 2012 [online]. 2012 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.misfa.org.af/?page=eg&lang=en>

¹⁰⁶ Podle islámských učenců je to hned ze dvou důvodů: 1) peníze nepředstavují žádnou hodnotu, pokud nejsou podloženy reálným statkem; 2) poskytovatelé nejsou vnímáni jako věřitelé, ale spíše jako investoři, kteří by měli sdílet i riziko spojené s investicí. Zdroj: KARIM, Nimrah, Xavier REILLE a Michael TARAZI. CGAP: Publications. *Islamic Microfinance: An Emerging Market Niche* [online]. s. 2. August, 2008, 2008 [cit. 2012-03-28]. CGAP Focus Note No. 49. Dostupné z: <http://www.cgap.org/gm/document-1.9.5029/FN49.pdf>

byly v souladu s islámem, a přesto o ně byl zájem a MF tam byly implementovány úspěšně¹⁰⁷.

MFIs v Afghánistánu získávají nové klienty výhradně prostřednictvím lidí-agentů, kteří pochází přímo z dané komunity. Nejčastěji se jedná o ženy, které si MFIs po zaškolení najímá na částečný úvazek. Výhodou této strategie získávání klientů je především to, že tito agenti, někdy označovaní také jako tzv. promoters, danou komunitu znají, protože v ní žijí a mají silné vazby na její jednotlivé členy. Agenti rekrutovaní z místní komunity nemusí překonávat jazykové bariéry a dokáží v rámci komunity citlivě oslovit potenciální klienty s nabídkou mikroúvěrů s ohledem na náboženská a kulturní specifika země. Agenti pak každý týden pořádají skupinová sezení, která zajišťují vysokou míru splácení a pomáhají budovat sociální síť. Pro MFIs je to často jediný způsob, jak do komunity proniknout, zejména pak v odlehlých oblastech, kde je společnost uzavřená vůči novým věcem a lidem.

Navzdory kulturním a náboženským restrikcím v získávání nových klientů, ale čísla potvrzují obrovský nárůst mikrofinančního sektoru. Od svého vzniku v roce 2003 se podařilo koncem ledna 2011 překonat magickou hranici poskytnutých půjček v celkové výši jedné miliardy USD. V posledních 8 letech tak mikrofinanční průmysl poskytl přibližně 1,7 milionů půjček více než 420 tisícům chudých Afghánců, z nichž 65 % jsou ženy.

V Afghánistánu naráží MFIs často na odpor občanů platit úroky, protože je to proti jejich přesvědčení. Ne všechny MFIs nabízejí i mikrofinanční služby, které jsou v souladu s islámem, a spoléhají na to, že ta méně ortodoxní část obyvatelstva využije klasických konvenčních služeb. Program na podporu mikrofinančních investic v Afghánistánu (MISFA) v současnosti vyvíjí produkty a služby, které budou v souladu s islámem (compliant with islam¹⁰⁸). Úroky jsou nahrazovány administrativními poplatky či poplatky za služby. V jiných zemích (např. Bahrajn, Kuvajt, Omán, Saudská

¹⁰⁷ Více zde HULME, David a Karen MOORE. WHY HAS MICROFINANCE BEEN A POLICY SUCCESS IN BANGLADESH (AND BEYOND)? [online]. s. 15. 10 March 2006. Institute for Development Policy and Management, University of Manchester, 2006 [cit. 2012-03-27]. Global Poverty Research Group. Dostupné z: <http://www.gprg.org/pubs/workingpapers/pdfs/gprg-wps-041.pdf>

¹⁰⁸ NICHOLS, Michelle. Reuters: Edition: UK. Microfinance faces hurdles in empowering Afghan women [online]. Tue Dec 28, 2010. 2010 [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://uk.reuters.com/article/2010/12/28/uk-afghanistan-microfinance-idUKTRE6BR0CX20101228?pageNumber=1>

Arábie¹⁰⁹), kde jsou islámské mikrofinance více rozvinuty, jsou půjčky konstruovány tak, že MFIs nevyžadují úrok, ale trvají na účasti na podílu ze zisku (profit-sharing)¹¹⁰.

Přestože islámská kultura představuje jistá omezení v distribuci mikrofinančních služeb v Afghánistánu, domnívám se, že afghánské MFIs mohou po přizpůsobení svých strategií specifickým země úspěšně získávat nové klienty a distribuovat tak své služby.

Podmínku možnosti distribuce MF služeb tak považuji za splněnou.

3.2 Nízká intenzita konfliktu

Jak už bylo uvedeno, postkonfliktní rekonstrukce nemusí nutně následovat až po úplném skončení konfliktu. Stejně tak tomu je při implementaci mikrofinancí. Pro úspěšnou implementaci postačí, pokud je v zemi relativně bezpečno a pohyb zaměstnanců MFI není výrazně omezen. To přímo závisí na intenzitě probíhajícího konfliktu v zemi. V případě, že je jeho intenzita nízká, je i riziko pro zaměstnance MFI nižší. Pracovníci MFI v takovém případě nepotřebují vojenský doprovod, což výrazně snižuje jejich náklady. MFI mohou své služby šířit i do odlehlejších oblastí země a může být uspokojeno více klientů. Naopak v případě vysoké intenzity konfliktu operují MFI pouze ve větších městech a v blízkosti PRT, což snižuje jejich dosah a také přínos.

Následující tabulka ukazuje vývoj intenzity konfliktu v Afghánistánu během let 2003¹¹¹ až 2010, tak, jak jej ohodnotil HIICR ve svých výročních zprávách (nejnižší intenzita 1, nejvyšší 5).

Tabulka 1: Intenzita konfliktu v Afghánistánu mezi lety 2003 až 2010

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Intenzita konfliktu	4	4	4	5	5	5	5	5

Vlastní zpracování podle archivu HIICR¹¹²

¹⁰⁹ KARIM, Nimrah, Xavier REILLE a Michael TARAIZI. CGAP: Publications. *Islamic Microfinance: An Emerging Market Niche* [online]. s. 2. August, 2008, 2008 [cit. 2012-03-28]. CGAP Focus Note No. 49. Dostupné z: <http://www.cgap.org/gm/document-1.9.5029/FN49.pdf>

¹¹⁰ MicroCapital.org: ASIA. MOKSIM, Julie. MICROCAPITAL BRIEF: Microfinance in Afghanistan Challenged by Culture, Religion, Gender Struggles [online]. Monday, January 10, 2011. 2011 [cit. 2012-04-11]. Dostupné z: <http://www.microcapital.org/microcapital-brief-microfinance-in-afghanistan-challenged-by-culture-religion-gender-struggles/>

¹¹¹ HIICR sice monitoruje úroveň konfliktu již od roku 2001, ale z důvodu změny metodologie, která nastala v roce 2003, uvádím pouze data od roku 2003 dále, která byla zjišťována na základě stejné metodologie.

¹¹² The Heidelberg Institute for International Conflict Research: Conflict Barometer. ARCHIV [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: <http://www.hiik.de/en/konfliktbarometer/index.html>

Intenzita konfliktu 4 je označována jako „vážná krize“, ve které dochází k pravidelným organizovaným násilným střetům konfliktních stran, ale s významnými přerušeními, gerilovou válkou a četnými teroristickými útoky.

Intenzita konfliktu 5 je už synonymem pro „válku“, ve které dochází k systematickému použití násilí v daném časovém úseku, nebo pro civilní válku, ve které se využívá všech dostupných prostředků. Při této intenzitě konfliktu se ekonomika země transformuje na tzv. válečnou ekonomiku¹¹³.

Tabulka 1 ukazuje, že průběh konfliktu v Afghánistánu se nezlepšuje, naopak mezi lety 2005 a 2006 získal opět status války, která trvá dodnes¹¹⁴. Podmínka nízké intenzity konfliktu nutná pro úspěšnou aplikaci MF v Afghánistánu tak ani zdaleka není splněna. Naopak konflikt v Afghánistánu nabývá, i přes snahy mezinárodního společenství, té nejvyšší možné intenzity.

Podle MISFA zvyšuje nebezpečí osob i majetku MFIs náklady, což je ale pro postkonfliktní oblasti typické. Jak říká programový koordinátor BRAC, největší MFIs v Afghánistánu se 175 tisíci klienty, „...v Bangladéši nemusíme platit za ozbrojený doprovod jako je tomu tady [v Afghánistánu].“¹¹⁵

Z výše uvedeného vyplývá, že **podmínka nízké intenzity konfliktu rozhodně nemůže být v Afghánistánu považována za splněnou.**

3.3 Podpora ze strany vlády

Přestože se dnes v souvislosti s rozvojovými zeměmi často diskutuje udržitelnost MFIs a nutnost jejich nezávislosti na dotacích a darech, v postkonfliktních zemích se počítá s tím, že MFIs budou plnit zejména svůj primární cíl – rozvojovou pomoc, která spočívá v distribuci dotovaných úvěrů, finančním vzdělávání nejchudších a dalších mikrofinančních službách, minimálně do doby, než bude obnovena finanční stabilita země. K tomu, aby byl tento cíl naplněn, je nezbytná spolupráce s místní vládou. V případě, že je místní vláda dobře informována o možném přínosu mikrofinancí a je

¹¹³ Ekonomické procesy probíhající v lidské společnosti v období války – typická jsou mimořádná vnitrostátní opatření – embargo, přidělový systém, direktivní využívání pracovních sil, upřednostňování výdajů na armádu a zbrojení atd.

¹¹⁴ Poslední data jsou k dispozici z roku 2010

¹¹⁵ India Knowledge@Wharton. Afghanistan's Microfinance Industry: Off to a Good Start, but Big Hurdles Remain [online]. Published: October 18, 2007. 2007 [cit. 2012-04-13]. Dostupné z: <http://knowledge.wharton.upenn.edu/india/article.cfm?articleid=4230>

těmto aktivitám nakloněna, případně je přímo podporuje, znamená to pro MFIs určitou míru jistoty v oblasti bankovní legislativy a regulatorního rámce.

Afghánská vláda cítila potřebu organizovat nakládání s finančními prostředky od jednotlivých dárců již na samém počátku postkonfliktní rekonstrukce, protože docházelo ke kontraproduktivním snahám v jejich distribuci. Zároveň si uvědomovala, že afghánské ekonomice kvůli chybějícímu formálnímu bankovnímu systému dominují lichváři a je nutné přijít s nějakou alternativou. Proto dala v roce 2003 podnět k vytvoření celonárodního Programu na podporu mikrofinančních investic v Afghánistánu (MISFA)¹¹⁶, který koordinuje činnost MFIs v zemi. MFIs nejsou v Afghánistánu speciálně regulovány a přestože má většina status NGO, řídí se Zákonem o centrálním bankovníctví a Zákonem o komerčních bankách, které byly přijaty v září roku 2003. Od roku 2005 pak mikrofinance operují v mezích Zákona o NGOs, který stanovuje povinnou registraci NGOs buď jako nevládní, nebo jako neziskové organizace v podobě právnických osob¹¹⁷.

O podpoře mikrofinancí v Afghánistánu svědčí také Afghánská národní rozvojová strategie (2008-2012), ve které afghánská vláda spolu s OSN označili mikrofinance jako jeden z klíčových nástrojů rozvoje Afghánistánu.¹¹⁸ Z tohoto pohledu to mají MFIs v Afghánistánu mnohem jednodušší, protože například v Bangladéši musel Yunus tvrdě bojovat o podporu vlády pro své mikrofinanční projekty, neboť velký vliv při jednání vlády o bankovním sektoru měly komerční banky, které považovaly mikrofinanční služby za konkurenční.

Vláda v Afghánistánu jednoznačně podporuje rozvoj mikrofinančního sektoru v zemi a **podmínka podpory mikrofinancí ze strany vlády je tak splněna.**

3.4 Rozsáhlá rozvojová pomoc

Jak už jsem zmínila výše, MFIs jsou v prvních letech svého fungování odkázány na vládní dotace, zahraniční finanční pomoc apod., protože nejsou schopny pokrýt veškeré své náklady a zároveň nabízet MF služby za přijatelných podmínek. Pro

¹¹⁶ MISFA: Overview. [online]. 2011 [cit. 2012-04-25].

Dostupné z: <http://www.misfa.org.af/?page=overview&lang=en>

¹¹⁷ HAMID HUSSEIN, Maliha. State of Microfinance in SAARC Countries: State of Microfinance in Afghanistan [online]. 2009. vyd. Institute of Microfinance (InM), s.41. 2009 [cit. 2012-03-28]. Dostupné z: http://www.inm.org.bd/publication/state_of_micro/Afghanistan.pdf

¹¹⁸ MISFA: Press Release. Afghan Microfinance Sector Hits 1 Billion Dollar Mark [online]. 2011 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.misfa.org.af/?page=eg&lang=en>

úspěšné fungování MFIs v postkonfliktních oblastech to platí dvojnásob, protože činnost MFIs je omezena zničenou infrastrukturou a pokračujícími konflikty. Ideálním případem je, když jsou MF podporovány vládou, která MFIs poskytne přístup k rozsáhlé rozvojové pomoci (zahraniční finanční příspěvky a dary). MFIs poté mohou z takových prostředků dotovat nejen úvěry, ale i další služby jako jsou např. kurzy finanční gramotnosti pro příjemce úvěrů, pomoc při přípravě podnikatelského plánu či distribuci humanitární pomoci.

Afgánistán byl podle Waisové¹¹⁹ v roce 2007 největším příjemcem zahraniční rozvojové pomoci na světě¹²⁰ a podle odhadů Světové banky z roku 2011 jím zůstane i v následujících letech¹²¹. V roce 2009 získal Afgánistán více než 6 mld. USD od zahraničních donorů, nejvíce od USA¹²², Japonska a EU¹²³.

Díky organizaci MISFA, která přerozděluje zahraniční finanční pomoc, mají MFIs přístup k dodatečným zdrojům. MISFA prostřednictvím afgánského Ministerstva pro modernizaci a rozvoj venkova úzce spolupracuje s Afgánským rekonstrukčním fondem, který založila Světová banka. Nedávno začala půjčovat MFIs také banka ze Spojených arabských emirátů Bank Alfalah s pobočkou v Kábulu. Velkými sponzory MISFA jsou také Kanada a Spojené království Velké Británie a Severního Irska¹²⁴. Afgánská vláda a mezinárodní dárci poskytují technickou pomoc a finance na rozvoj malých a středních podniků prostřednictvím MFIs¹²⁵.

¹¹⁹ WAISOVÁ, Šárka. *Poválečná obnova Afgánistánu: proměny vztahu vlády a nevládních organizací*. [online]. Ústav mezinárodních vztahů, v.v.i., 2008, Vol 43, No 2 (2008), s. 62-76 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/download/299/304>

¹²⁰ OECD: *Data Results*. [online]. [cit. 2012-05-08]. Dostupné z: <http://stats.oecd.org/qwids/#?x=2&y=6&f=3:51,4:1,1:1,5:3,7:1&q=3:51+4:1+1:1+5:3+7:1+2:252,2,5,14,18,20,27,28,29,31,33,34,39,40,49,56,57,59,65,71,72,74,88,93,96,97,101,102,104,105,108,119,120,123,127,144,145,146,148,151,155,156,164,169,171,172,180,181,186,191,192,G14+6:2002,2003,2004,2005,2006,2007,2008,2009>

¹²¹ BOONE, Jon a Jason BURKE. *OneWorld: South Asia. Afghanistan will be biggest aid recipient for years: World Bank* [online]. 24 November 2011. 2011 [cit. 2012-05-08]. Dostupné z: <http://southasia.oneworld.net/todayshadlines/afghanistan-will-be-biggest-aid-recipient-for-years-world-bank>

¹²² Afgánistán je největším příjemcem zahraniční pomoci USA, v roce 2011 čítala jejich pomoc celkově 52 mld. USD. In: Listosaur. HILL, Alison. *Top 10 Recipients of United States Foreign Aid* [online]. Wednesday, 29 June 2011. 2011 [cit. 2012-05-08]. Dostupné z: <http://listosaur.com/politics/top-10-recipients-of-united-states-foreign-aid.html>

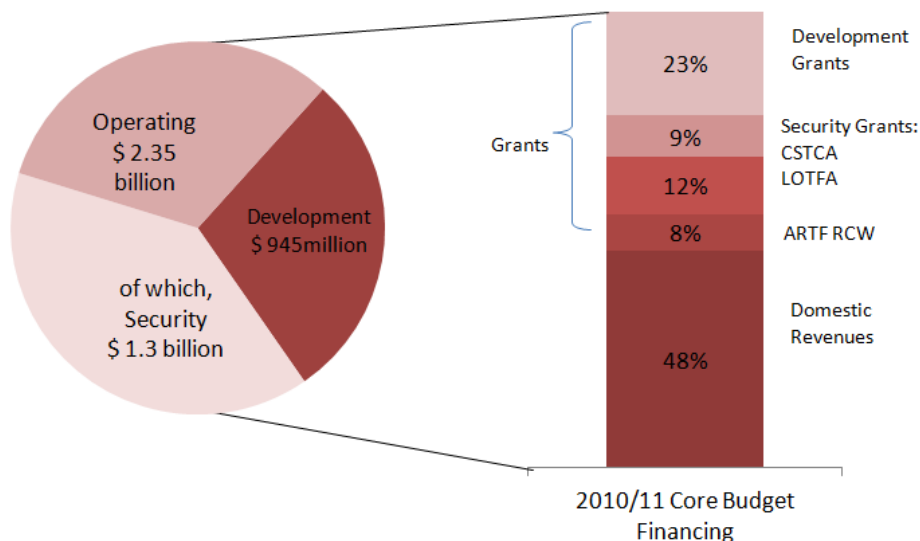
¹²³ OECD: *Data. Afghanistan* [online]. [cit. 2012-04-24]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dataoecd/47/34/44789608.gif>

¹²⁴ India Knowledge@Wharton. *Afghanistan's Microfinance Industry: Off to a Good Start, but Big Hurdles Remain* [online]. Published: October 18, 2007. 2007 [cit. 2012-04-13]. Dostupné z: <http://knowledge.wharton.upenn.edu/india/article.cfm?articleid=4230>

¹²⁵ MicroCapital.org: ASIA. MOKSIM, Julie. *MICROCAPITAL BRIEF: Microfinance in Afghanistan Challenged by Culture, Religion, Gender Struggles* [online]. Monday, January 10, 2011.

Rozpočet afghánské vlády zůstává i nadále z velké části závislý na zahraniční pomoci. Graf 1 nám ukazuje, že příjmy státu ve fiskálním roce 2010/2011 tvoří jen 48 % z celkového rozpočtu. Zbývajících 52 % je pokryto ze zdrojů zahraniční rozvojové pomoci.

Graf 1: Příjmy a výdaje státního rozpočtu Afghánistánu z roku 2010/2011 (v mil. USD)

Zdroj: The World Bank, Afghanistan Economic Update, October 2011¹²⁶

Afghánistán se v současnosti těší rozsáhlé rozvojové pomoci a prozatím splňuje stanovenou podmínku, otázkou ale zůstává, zda budou zahraniční donoři stejně štedří i po odchodu spojeneckých sil a předání odpovědnosti za situaci v zemi afghánským bezpečnostním silám.

3.5 Kvalifikovaní pracovníci

Mikrofinance jsou primárně určené těm nejchudším obyvatelům země, kteří jsou často ngramotní nebo mají jen základní vzdělání. Nelze tedy očekávat, že by bylo možné rekrutovat pracovníky (agenty) MFIs z řad jejich klientů. Pro úspěšné ukotvení mikrofinancí v dané oblasti je ale vhodné zapojit místní obyvatele. V kolébce mikrofinancí, v Bangladéši, se v 70. letech mohl Yunus při svých prvních mikrofinančních projektech opřít o dobrovolníky z bangladéšských univerzit.

2011 [cit. 2012-04-11]. Dostupné z: <http://www.microcapital.org/microcapital-brief-microfinance-in-afghanistan-challenged-by-culture-religion-gender-struggles/>

¹²⁶ The World Bank: Poverty Reduction, and Economic Management, South Asia Region. In: *Afghanistan Economic Update* [online]. September 2011. 2011 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/AFGEconUpdate2011.pdf>

V Afghánistánu je ale situace naprosto odlišná. Vzdělání Afghánci za války emigrovali, byli zabiti či v důsledku nemoci zemřeli. Většina Afghánců je negramotných, Světová banka uvádí alarmujících 82 %¹²⁷, a vláda v současnosti není schopna zajistit více než polovině studentům vyšší než základní vzdělání¹²⁸.

Zaměstnanci MFIs jsou tedy většinou cizinci s omezenými znalostmi terénu, tradic, náboženství, kultury a v neposlední řadě jazyka. To stěžuje nejen mikrofinanční osvětu, ale i vytvoření samotného systému poskytování mikrofinančních služeb, které jsou v muslimských zemích už tak dost specifické. Najímání zahraničních pracovníků je velmi problematické, protože jejich nabídka je značně omezena. Zahraniční pracovníci navíc zvyšují MFIs náklady, protože v jejich mzdách musí být zohledněno riziko zranění či smrti, které v oblastech ozbrojených konfliktů podstupují.

Mnohé organizace si stěžují na nedostatek vhodných kandidátů na pozice ve středním a top managementu a zaznamenávají zvýšené dodatečné náklady na jejich trénink a školení.¹²⁹ MISFA si je tohoto problému vědoma a aktivně vzdělává příslušníky místní samosprávy a zaměstnance MFIs. Ve spolupráci s Centrální bankou Afghánistánu, Afghánskou bankovní asociací a mezinárodními dárci se podílí na vzniku Afghánského institutu bankovníctví a financí, které nabízí základní mikrofinanční kurz.¹³⁰

Afghánistán prozatím nedisponuje kvalifikovanými pracovníky a MFIs jsou tak nuceny hledat svůj personál v zahraničí. **Podmínka kvalifikovaných pracovníků tak není splněna.**

3.6 Koordinace mikrofinančních poskytovatelů

Koordinace mikrofinančních projektů, prostředků od zahraničních dárců a MFIs je nesmírně důležitá pro využití komparativních výhod jednotlivých poskytovatelů,

¹²⁷ Údaj sice z roku 1979, ale vzhledem k historii nepředpokládám, že by se toto číslo dnes významně lišilo. The World Bank Group: DATA. *Afghanistan* [online]. 2012. [cit. 2012-04-07].

Dostupné z: <http://data.worldbank.org/country/afghanistan>

¹²⁸ Údaj z roku 2010. The World Bank Group: DATA. School enrollment, secondary (% gross): 2007-2011 [online]. 2012 [cit. 2012-03-28].

Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SE.SEC.ENRR>

¹²⁹ DOYLE, Karen. *Microfinance in the Wake of Conflict: Challenges and Opportunities* [online]. CGAP: Microfinance Getaway. Jul 1998. The SEEP Network, s. 19. 1998 [cit. 2012-03-27].

Dostupné z: <http://www.microfinancegateway.org/p/site/m/template.rc/1.9.28945/>

¹³⁰ NICHOLS, Michelle. Reuters: Edition: UK. *Microfinance faces hurdles in empowering Afghan women* [online]. Tue Dec 28, 2010. 2010 [cit. 2012-04-02].

Dostupné z: <http://uk.reuters.com/article/2010/12/28/uk-afghanistan-microfinance-idUKTRE6BR0CX20101228?pageNumber=1>

sdílení informací o klientech (aby se zamezilo dvojímu přidělení úvěru jednomu klientovi) a zkušeností, zamezení duplikace v jejich činnosti a pro koordinaci územní expanze a zvyšování dostupnosti MF služeb. Celonárodní koordinace pomáhá snižovat náklady a zefektivňovat služby MFIs¹³¹.

V Afghánistánu plní koordinální funkci MISFA (viz Příloha 7: MISFA), která byla založena právě za tímto účelem. Mimo koordinální funkci poskytuje také technickou asistenci a vykonává tzv. monitoring. MISFA také částečně financuje budování mikrofinančního sektoru v zemi poskytováním půjček malým a středním podnikům. Jedná se o komplexní mechanismus flexibilní podpory MFIs v Afghánistánu, která je přizpůsobena prioritám dané oblasti. Činnost MISFA je podporována donory, mezinárodními rozvojovými agenturami a afghánskou vládou prostřednictvím Afghánského rekonstrukčního fondu¹³².

Koordinace mikrofinančních služeb je zajištěna jak zmíněnou organizací MISFA, tak samotnou afghánskou vládou. **Podmínka koordinace je tak v Afghánistánu splněna.**

3.7 Sít bankovních poboček

V rozvojových zemích, kde existuje bankovní síť, je možné využít poboček stávajících bank a jejich nabídku rozšířit o mikrofinanční služby, případně využít jejich informace z daného teritoria při zakládání nových MFIs, což výrazně snižuje náklady MFIs a urychluje expanzi celého mikrofinančního sektoru v dané zemi.

V prvních dvou letech postkonfliktní rekonstrukce v Afghánistánu neexistovaly žádné soukromé (komerční) banky, tudíž závislost na neformálních finančních zdrojích (lichváři, rodina, přátelé a obchodníci) byla značná.¹³³ MF programy v té době existovaly v omezeném rozsahu (v roce 2001 šlo přibližně o 10 tisíc klientů) a ze zhruba

¹³¹ NAGARAJAN, Geetha. *Microfinance in Post-Conflict Situations: Towards Guiding Principles for Action*. International Labour Organization [online]. ILO, Geneva International, 15 -17 September 1999, s. 17. 1999. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <http://ilo-mirror.library.cornell.edu/public/english/employment/finance/download/nagarajan.pdf>

¹³² MISFA: Overview. [online]. 2011 [cit. 2012-04-25].

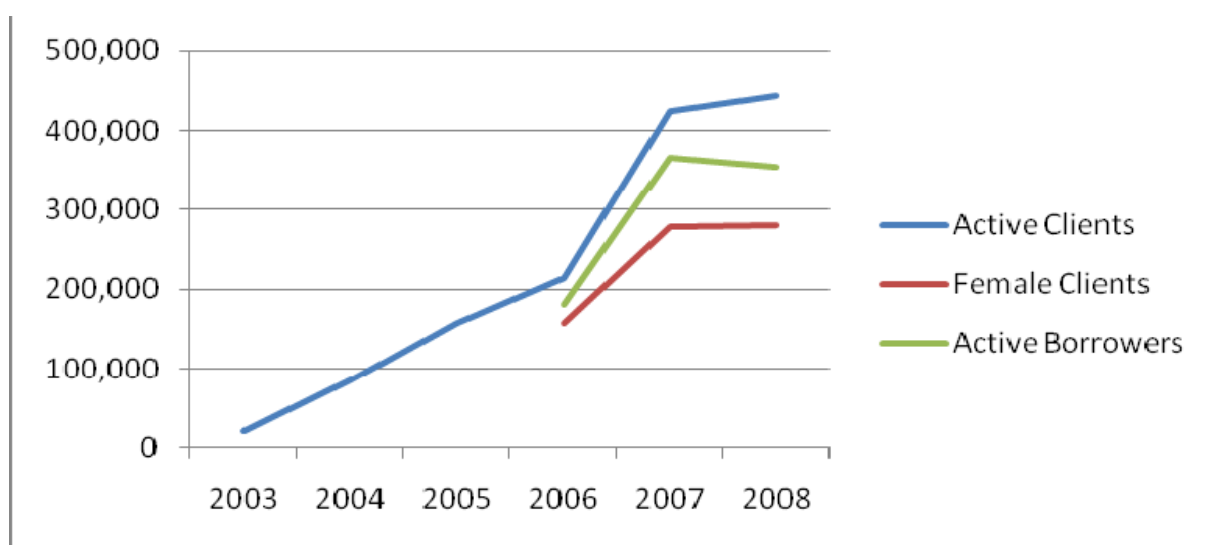
Dostupné z: <http://www.misfa.org.af/?page=overview&lang=en>

¹³³ HAMID HUSSEIN, Maliha. *State of Microfinance in SAARC Countries: State of Microfinance in Afghanistan* [online]. 2009. vyd. Institute of Microfinance (InM), s.10. 2009 [cit. 2012-03-28]. Dostupné z: http://www.inm.org.bd/publication/state_of_micro/Afghanistan.pdf

500 NGOs působících v Afghánistánu jich pouze 20-25 poskytovalo služby, které bychom dnes označili za mikroúvěry¹³⁴.

Díky včasné koordinaci mikrofinančních aktivit v zemi, která je zajištěna organizací MISFA, došlo k výraznému nárůstu v počtu MFIs v zemi ze tří v roce 2003 (s 12 tisíci klienty) na patnáct na konci roku 2008 (s více než 400 tisíci klienty) a k urychlení jejich expanze i bez využití již existující bankovní sítě v zemi, jak ukazuje Graf 2. MISFA dále spolupracuje s dalšími 13 partnerskými NGOs, jednou úvěrovou unií a mikrofinanční bankou (First MicroFinance Bank, FMFB) (údaje z roku 2009)¹³⁵.

Graf 2: Růst počtu klientů MFIs v Afghánistánu mezi lety 2003-2008

Zdroj: HAMID HUSSEIN, M., State of Microfinance¹³⁶

Podmínka existence sítě bankovních poboček není sice splněna, ale díky účinné koordinaci mikrofinančního sektoru v zemi a podpoře vlády došlo i tak k výraznému nárůstu počtu mikrofinančních klientů.

¹³⁴ RASMUSSEN, Steve. The World Bank Group: Rural Finance in Afghanistan. The Challenge of the Opium Economy: The Current Situation of Rural Finance in Afghanistan [online]. December 13-14, 2004. Kabul, Afghanistan, 2004 [cit. 2012-04-07].

Dostupné z:

http://siteresources.worldbank.org/INTAFGHANISTAN/Resources/AFRFW_1_Current_Situation_of_Rural_Finance.htm

¹³⁵ HAMID HUSSEIN, Maliha. State of Microfinance in SAARC Countries: State of Microfinance in Afghanistan [online]. 2009. vyd. Institute of Microfinance (InM), s.11-19. 2009 [cit. 2012-03-28]. Dostupné z: http://www.inm.org.bd/publication/state_of_micro/Afghanistan.pdf

¹³⁶ Tamtéž, str. 19

3.8 Rovnoměrné osídlení země

Významnou překážkou distribuce mikrofinančních služeb je bezesporu nízká hustota zalidnění. Pro postkonfliktní oblasti je navíc typická válkou zničená infrastruktura a velké procento lidí žijících v odlehlých oblastech, kam utekli během konfliktu buď z důvodů bezpečnostních, nebo finančních. Ideálními podmínkami pro šíření mikrofinancí je vysoká hustota zalidnění a vysoká koncentrace obyvatel v dobře dostupných oblastech.

V Afghánistánu je podle WB hustota zalidnění okolo 53 obyvatel na 1 km²¹³⁷, což je pouhá dvacetina hustoty zalidnění Bangladéše¹³⁸. Největší koncentrace obyvatel je ve městech, kde vznikaly MFIs nejdříve. Nyní nastává problém s další expanzí mikrofinancí, protože v zemi je velmi špatná infrastruktura a obyvatelstvo se v důsledku konfliktu rozprchlo do odlehlých oblastí, kde je náročný terén a nebezpečí ozbrojených útoků. Poskytovat mikrofinanční služby efektivním způsobem v odlehlých oblastech a na venkově je tak extrémně náročné a velká část země zůstává nepokryta¹³⁹. I to je jeden z důvodů, proč je v Afghánistánu uspokojeno pouze 5 % lidí, kteří by v ideálních podmínkách mohli získat mikroúvěr¹⁴⁰.

Afghánistán je osídlen výrazně nerovnoměrně a také jeho hustota osídlení je velmi nízká, což omezuje efektivní šíření mikrofinančních služeb. **Podmínka rovnoměrného osídlení tak není splněna.**

3.9 Návrat uprchlíků, reintegrace bojovníků a tzv. IDPs

Pro obnovu postkonfliktní země je také důležitý návrat jejího původního obyvatelstva, zejména uprchlíků a vnitrostátních vysídlenců tzv. *internally displaced persons* (IDPs), protože jde často o vzdělané či vyučené jedince, kteří mohou pomocí mikroúvěru začít podnikat a tím vytvořit další pracovní místa, což napomůže snížení nezaměstnanosti v regionu, potažmo v celé zemi. Rychlé zapojení těchto osob může zamezit jejich separaci a problémům s reintegrací do společnosti. Úřad vysokého

¹³⁷ Údaj z roku 2010. Trading Economics. *Population density (people per sq. km) in Bangladesh* [online]. [cit. 2012-03-21]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/bangladesh/population-density-people-per-sq-km-wb-data.html>

¹³⁸ V Bangladéši je to 1142 obyv. na 1 km², podle údajů Světové banky z roku 2010.

¹³⁹ HAMID HUSSEIN, Maliha. *State of Microfinance in SAARC Countries: State of Microfinance in Afghanistan* [online]. 2009. vyd. Institute of Microfinance (InM), s. 46. 2009 [cit. 2012-03-28]. Dostupné z: http://www.inm.org.bd/publication/state_of_micro/Afghanistan.pdf

¹⁴⁰ Tamtéž, str. 20

komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) uvádí riziko nákazy HIV/AIDS, sexuální vykořisťování, nucené práce, otroctví, zneužívání a násilí a další jako možné problémy spojené s návratem původního obyvatelstva do postkonfliktních oblastí.¹⁴¹ Zmíněné problémy navíc neovlivňují jen ekonomickou obnovu, ale mohou dále zvyšovat riziko znovuvypuknutí konfliktu v důsledku zvyšování napětí mezi jednotlivými skupinami obyvatel země.

Z Afghánistánu uprchlo za posledních 30 let nejméně 10 milionů lidí. Hodně se jich od té doby vrátilo, ale miliony Afghánců stále zůstávají mimo zemi, včetně zhruba 2,7 milionů, kteří jsou registrovaní jako uprchlíci v Iránu a Pákistánu, kam odešly i se svými rodinami v době útoků ze strany Tálibánu (vypalování vesnic). Podle odhadů další 2-3 miliony Afghánců žijí ve zmíněných zemích nelegálně, v jednoduchých chatrčích či nelegálních příbytcích¹⁴².

OSN a Mezinárodní výbor Červeného kříže (ICRC) v Afghánistánu zaznamenali od roku 2006 730 tisíc lidí, kteří změnili místo svého pobytu kvůli probíhajícímu konfliktu v zemi, což je 400 lidí za den. Na konci ledna 2011 jich bylo 309 tisíc, což je nejvíce od roku 2005. Častým důvodem vysídlování jsou bohužel útoky mezinárodních sil¹⁴³.

Podmínka návratu uprchlíků tak není splněna a se zvyšováním intenzity konfliktu bohužel ani nelze předpokládat návrat vysídlenců ve větším měřítku.

3.10 Dostatečný sociální kapitál

Jedním z elementárních principů fungování mikrofinancí je formování dlužníků do skupin. Dlužníci ve skupině vzájemně zodpovídají za pravidelné splácení úvěru. Pokud jeden ze skupiny není schopen splácet, musí za něj splácet ostatní, aby jim MFIs úvěr neodebrala. To vytváří psychologický tlak na všechny členy skupiny a zároveň zvyšuje jejich solidaritu. Tyto skupiny se pravidelně scházejí a sdělují si své zkušenosti

¹⁴¹ AHMED, Maha. *Defining, Measuring and Addressing Vulnerability: The Case of Post-Conflict Environments* [online]. November 2010. s. 51. 2010 [cit. 2012-03-21].

Dostupné z: <http://www.merit.unu.edu/training/theses/Ahmed.pdf>

¹⁴² BENNIS, Phyllis. Transnational Institute. *The Phases of War: Afghanistan, Iraq, Iran, and Israel* [online]. April 2012. 2012 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.tni.org/article/phases-war-afghanistan-iraq-iran-and-israel>

¹⁴³ UK Border Agency: Home Office. *Afghanistan* [online]. 11 October 2011. 215-217. 2011 [cit. 2012-03-08]. Dostupné z: <http://www.ukba.homeoffice.gov.uk/sitecontent/documents/policyandlaw/coi/afghanistan/report-1110.pdf?view=Binary>

z podnikání, svěřují si své problémy z rodinného a společenského života a navzájem se po čase vnímají jako partneři či přátelé, kteří se nezajímají o etnický původ, náboženství či politickou příslušnost, ale jde jim pouze o to stát se úspěšným podnikatelem. Lidé opět získávají důvěru jeden ke druhému a při úspěšném splácení také důvěru ve finanční instituce či společnost jako takovou.

Mikrofinance ale bohužel nemají jen pozitivní efekty. V době, kdy se nedaří půjčku splácet, naopak násilí v rodinách roste¹⁴⁴. Vzhledem k tomu, že většina příjemců půjček v Afghánistánu jsou ženy¹⁴⁵, tak je to násilí ze strany manžela.

V Afghánistánu jsou společenské vztahy výrazně narušeny válečnou historií země a jen těžko dochází k obnově důvěry mezi lidmi či důvěry ve státní instituce. Právě důvěra je ale nepostradatelným faktorem pro navázání spolupráce na cestě k prosperitě země. MFIs v Afghánistánu se snaží budovat sociální kapitál. Formováním dlužníků do skupin pomáhají integrovat specifické skupiny obyvatelstva: bývalé vojáky a bojovníky, utečence a lidi z uprchlických táborů¹⁴⁶ a smazat náboženské, etnické či politické rozdíly mezi nimi.

Afghánské ministerstvo zdravotnictví, které za podpory OSN provedlo v roce 2009 výzkum, odhaduje, že 66 % (tedy celé dvě třetiny) afghánské populace trpí různými mentálními poruchami, způsobené stresem či vyvolané post-traumatickým syndromem. Budování sociálního kapitálu je tak značně obtížné. Alarmující také je, že těchto 20 milionů lidí nemá přístup k dostatečné psychiatrické léčbě, protože v zemi působí pouze 42 psychologů a psychiatrů.¹⁴⁷

Sociální kapitál v Afghánistánu je velmi nízký, zejména v oblastech nejvíce zasažených konfliktem. Naopak v oblastech, kde vláda nekontroluje území, hrají

¹⁴⁴ NICHOLS, Michelle. Reuters: Edition: UK. Microfinance faces hurdles in empowering Afghan women [online]. Tue Dec 28, 2010. 2010 [cit. 2012-04-02].

Dostupné z: <http://uk.reuters.com/article/2010/12/28/uk-afghanistan-microfinance-idUKTRE6BR0CX20101228?pageNumber=1>

¹⁴⁵ Ženy tvoří až 67 % z celkového počtu klientů. MISFA: Overview. [online]. 2011 [cit. 2012-04-25]. Dostupné z: <http://www.misfa.org.af/?page=overview&lang=en>

¹⁴⁶ NAGARAJAN, Geetha. *Microfinance in Post-Conflict Situations: Towards Guiding Principles for Action*. International Labour Organization [online]. ILO, Geneva International, 15 -17 September 1999, s. 38 1999. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <http://ilo-mirror.library.cornell.edu/public/english/employment/finance/download/nagarajan.pdf>

¹⁴⁷ IRIN Humanitarian news and analysis: In-Depth. *AFGHANISTAN-PAKISTAN: From pillar to post - the plight of Afghans abroad* [online]. [cit. 2012-05-08]. Dostupné z: <http://www.irinnews.org/InDepthMain.aspx?indepthid=95&reportid=94960>

ústřední roli kmenová uskupení s vyšší úrovní sociálního kapitálu¹⁴⁸. Všeobecně lze ale říci, že úroveň sociálního kapitálu v zemi je nedostatečná. **Podmínku sociálního kapitálu tak považují za nesplněnou.**

Shrnutí

Tabulka 2 ukazuje, že z deseti předem stanovených podmínek pro úspěšnou implementaci mikrofinancí Afghánistán splňuje pouze čtyři.

Tabulka 2: Zhodnocení plnění podmínek pro úspěšnou implementaci MF v Afghánistánu

PODMÍNKY ÚSPĚŠNÉ IMPLEMENTACE MF	splněno	nesplněno
MOŽNOST DISTRIBUCE MF SLUŽEB	x	
NÍZKÁ ÚROVEŇ KONFLIKTU		x
PODPORA ZE STRANY VLÁDY	x	
ROZSÁHLÁ ROZVOJOVÁ POMOC	x	
KVALIFIKOVANÍ PRACOVNÍCI		x
KOORDINACE MF POSKYTOVATELŮ	x	
SÍŤ BANKOVNÍCH POBOČEK		x
ROVNOMĚRNÉ OSÍDLENÍ ZEMĚ		x
NÁVRAT UPRCHLÍKŮ		x
DOSTATEČNÝ SOCIÁLNÍ KAPITÁL		x

Vlastní zpracování

Mikrofinance tak v Afghánistánu nemohou být implementovány zcela úspěšně a jejich možný přínos postkonfliktní rekonstrukci tak není úplně vyčerpán.

¹⁴⁸ MIAKHEL, Shahmehmood. *The Importance of Tribal Structures and Pakhtunwali in Afghanistan: Their role in security and governance* [online]. Published in: Challenges and dilemmas of state-building in Afghanistan, 2008 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://pashtoonkhwa.com/files/articles/Miakhel%20-%20Importance%20of%20Tribal%20Structures%20in%20Afghanistan.pdf>

Graf 3: Růst mikrofinančního sektoru v Afghánistánu v letech 2004-2008

Zdroj: SAMN, Microfinance Sector in Afghanistan¹⁴⁹

Za největší výzvu pro budoucí vývoj MF sektoru v zemi lze považovat podmínku nízké intenzity konfliktu. Přestože zvyšující se intenzita konfliktu v zemi narušuje rekonstrukční úsilí a komplikuje distribuci MF služeb, mikrofinanční sektor v zemi dlouhodobě roste, jak je patrné z Grafu 3.

¹⁴⁹ SAMN: South Asian Microfinance Network. *Microfinance Sector in Afghanistan* [online]. [cit. 2012-05-02]. Dostupné z: <http://www.samn.eu/index.php?q=microfinance-afghanistan>

ZÁVĚR

Cílem práce bylo na základě informací o postkonfliktní rekonstrukci a možném přínosu mikrofinancí v procesu postkonfliktní rekonstrukce zhodnotit, zda Afghánistán splňuje podmínky pro úspěšnou implementaci mikrofinancí. Domnívám se, že stanovený cíl se podařilo naplnit.

První část práce objasnila základní pojmy postkonfliktní rekonstrukce – konflikt, definici PR, a vysvětlila, proč je pro současnou situaci v Afghánistánu v kontextu mezinárodních vztahů vhodnější označení „postkonfliktní rekonstrukce“ než „nation-building“. Tato část dále rozebrala čtyři všeobecně uznávané pilíře postkonfliktní rekonstrukce: I. bezpečnost, II. spravedlnost a usmíření, III. sociální a ekonomický blahobyt, IV. vláda a účast. V návaznosti na pilíře PR byli představeni i její hlavní aktéři: OEF (I. pilíř), UNAMA (II. a IV. pilíř), PRT (III. pilíř), ISAF (I. a IV. pilíř) a mezinárodní vládní a nevládní organizace (II. a III. pilíř). Závěr této části práce poukázal na problémy s koordinací jednotlivých aktérů PR a kontroverznost názorů na připravenost afghánské armády převzít zodpovědnost za bezpečnost v zemi.

Druhá část práce upozornila na důležitost ekonomické rekonstrukce, která by se měla soustředit zejména na problémy s vysokou nezaměstnaností, chudobou, šedou ekonomikou a neformálním finančním sektorem. Práce navrhla mikrofinance, resp. mikroúvěry jako první krok ekonomické rekonstrukce a vysvětlila podstatu poskytování mikroúvěrů – formování příjemců úvěru do skupin, psychologický efekt, zvýšení solidarity a sociálních vazeb mezi členy skupiny. Jako základní výhodu mikrofinancí pak práce uvedla distribuci mezinárodní finanční pomoci prostřednictvím mikroúvěrů bez zapojení zkorumpované státní správy. Právě využití mezinárodní finanční pomoci (dotací a darů) odpovídá tzv. starému paradigmatu ve vztahu k MFIs, kterého se práce drží. Staré paradigma totiž upřednostňuje sociální přístup s relativně nízkými úrokovými sazbami i na úkor závislosti na dotacích před absolutní soběstačností a udržitelností MFIs, což charakterizuje tzv. nové paradigma.

Za možný přínos mikrofinancí postkonfliktním oblastem práce označila podporu privátního sektoru afghánské ekonomiky a následné vytváření nových pracovních míst, snížení syndromu závislosti na zahraniční pomoci, posílení pozice žen, poválečnou

obnovu a řešení konfliktu, návrat k normálnímu životu, podporu sociálního kapitálu, znovuzачlenění uprchlíků a demobilizovaných vojáků a zmírňování konfliktu.

Poslední část práce stanovila podmínky nutné pro úspěšnou implementaci mikrofinancí. Podmínky byly stanoveny na základě prací ekonomky Geethy Nagarajan, která se dlouhodobě zabývá mikrofinancemi v postkonfliktních zemích, a mých předchozích znalostí problematiky mikrofinancí s ohledem na specifika postkonfliktního Afghánistánu. Celkem bylo stanoveno deset podmínek, z nichž nebyly splněny následující: nízká intenzita konfliktu, kvalifikovaní pracovníci, síť bankovních poboček, rovnoměrné osídlení země, návrat uprchlíků a dostatečný sociální kapitál. Na druhou stranu Afghánistán splňuje zásadní podmínky pro úspěšnou implementaci a další rozvoj mikrofinancí – možnost distribuce MF služeb, podpora mikrofinancí ze strany vlády, rozsáhlá rozvojová pomoc a koordinace mikrofinančních poskytovatelů.

Afghánské mikrofinance jsou poměrně mladým¹⁵⁰, ale každým rokem se rozrůstajícím sektorem. Počet MFIs se každým rokem zvyšuje a mikrofinanční služby se tak dostávají ke stále většímu počtu klientů, kteří by jinak neměli přístup k dodatečným finančním prostředkům. Celkový potenciál mikrofinancí ale dosud nebyl využit, neboť Afghánistán prozatím nesplňuje všechny podmínky potřebné pro jejich úspěšnou implementaci.

Mikrofinance již dříve prokázaly vysokou míru přizpůsobivosti, a to jak v souvislosti s odlišnými kulturami, finančními sektory, tak v různých zeměpisných šířkách (Latinská Amerika, Afrika, Evropa). Výjimkou nejsou ani mikrofinance v Afghánistánu, které následují Yunusův odkaz – snižování chudoby a šíření míru. O přínosu mikrofinancí v procesu postkonfliktní rekonstrukce tak není pochyb a lze očekávat, že postupným naplňováním dosud nesplněných podmínek pro úspěšnou implementaci mikrofinancí v postkonfliktním Afghánistánu dojde k výraznému urychlení ekonomické a tím i celkové rekonstrukce země.

¹⁵⁰ V dnešní podobě existují v Afghánistánu až od roku 2003.

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA 1: Vývoj konfliktu v Afghánistánu¹⁵¹

Konflikt v Afghánistánu prošel řadou změn. Z konfliktu vnitrostátního se po vstupu cizích vojsk stal konflikt mezinárodní. „Ve druhé polovině sedmdesátých let 20. století hrozila zemi válka mezi politickými skupinami, které bojovaly o moc ve státě.

V roce 1979 v zemi vojensky intervenoval Sovětský svaz, který k moci dosadil prosovětskou vládu (ačkoli i předchozí vláda žádala SSSR o zásah a bývá označována za prosovětskou, došlo po intervenci k výměně nejvyšších představitelů státu). Až do konce osmdesátých let probíhal v zemi boj za nezávislost, kdy jednotlivé skupiny povstalců vedly partyzánský boj proti sovětské armádě. Protisovětské akce v Afghánistánu, vedené především jednotkami mudžahedínů, byly podporovány především Spojenými státy americkými. V souvislosti s proměnou zájmů a hodnot sovětské zahraniční politiky po nástupu Gorbačova a s uvolňováním bipolární konfrontace a neúspěchem SSSR v bojích proti mudžahedínům se sovětské jednotky z Afghánistánu v roce 1989 stáhly.

Bezprostředně po odchodu SSSR se opět rozhořel boj o moc mezi jednotlivými politickými a etnickými skupinami. Většinu území ovládl do konce 90. let režim Tálibánu, sever země zůstal pod kontrolou jednotlivých kmenů (v boji proti Tálibům vytvořily tyto kmeny tzv. Severní spojení).

Po teroristických útocích z 11. Zář 2001 zahájily Spojené státy americké útoky na Afghánistán, neboť argumentovaly, že pachatelé teroristických útoků jsou ukryti v této zemi a podporováni zástupci Tálibánu. Boj USA proti terorismu podpořily i další státy, když intervence proti režimu Tálibánu získala mandát RB OSN. Afghánský konflikt se tak proměnil několikrát z vnitrostátního v mezinárodní a z mezinárodního zpět ve vnitrostátní. Můžeme si dokonce klást otázku, zda v budoucnosti nebudeme hodnotit válku proti terorismu, jejímž prvním krokem byla americká intervence v Afghánistánu, jako systémový konflikt.

¹⁵¹ WAISOVÁ, Šárka. Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, s. 39. ISBN 80-7178- 390-0

PŘÍLOHA 2: Seznam mezinárodních konferencí o Afghánistánu¹⁵²

2001	Mezinárodní konference o Afghánistánu v Bonnu
2004	Mezinárodní konference o Afghánistánu v Berlíně
2006	Mezinárodní konference o Afghánistánu v Londýně
2007	Mezinárodní konference o afghánském právním státu v Římě
2008	Mezinárodní konference o Afghánistánu v Paříži
2009	Mezinárodní konference o Afghánistánu v Moskvě
2009	Mezinárodní konference o Afghánistánu v Haagu
2010	Mezinárodní konference o Afghánistánu v Londýně
2011	Mezinárodní konference o Afghánistánu v Bonnu

PŘÍLOHA 3: Článek 5 Washingtonské smlouvy¹⁵³

Smluvní strany souhlasí, že ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich, v Evropě nebo v Severní Americe, bude považován za útok proti každé z nich, a v důsledku toho smluvní strany souhlasí, že v případě podobného ozbrojeného útoku každá smluvní strana, v souladu s uplatněním práva na individuální nebo kolektivní sebeobranu podle ustanovení článku 51 Charty OSN, poskytne okamžitou pomoc napadené smluvní straně nebo napadeným smluvním stranám, individuálně a ve shodě s ostatními smluvními stranami, způsobem, který uzná za nutný, včetně použití ozbrojené síly, pro obnovení a udržení bezpečnosti Severoatlantické oblasti. Každý ozbrojený útok a veškerá přijatá opatření musí být okamžitě hlášeny Radě bezpečnosti OSN. Tato opatření musí být odvolána v okamžiku, kdy Rada bezpečnosti OSN přijme opatření, nezbytná pro obnovení a udržení mezinárodního míru a bezpečnosti.

¹⁵² Wikipedia. List of international conferences on Afghanistan [online]. This page was last modified on 14 December 2011 [cit. 2012-04-30].

Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_international_conferences_on_Afghanistan

¹⁵³ NATO Review. Aplikace článku 5 ve všech souvislostech [online]. Léto 2006. 2006 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue2/czech/art1.html>

PŘÍLOHA 4: Stručná historie vzniku Bangladéše¹⁵⁴

Bangladéš byl do roku 1947 součástí Britské Indie. Po odchodu Britů byla Indie podle náboženství rozdělena mezi sousední země. Území Bangladéše tak připadlo Východnímu Pákistánu, jenž byl součástí Islámské republiky Pákistán. V roce 1970 vypukla občanská válka, kterou Bengálci s pomocí Indie a SSSR vyhráli a v prosinci 1971 vyhlásili samostatný stát Bangladéš. V zemi ale nadále panovala politická nestabilita (byl vyhlášen výjimečný stav), která se neobešla bez násilností, které jsou označovány jako občanská válka. V roce 1991 byl zrušen výjimečný stav a dnes je oblast v relativním klidu.

PŘÍLOHA 5: Pravidla poskytování mikroúvěrů¹⁵⁵

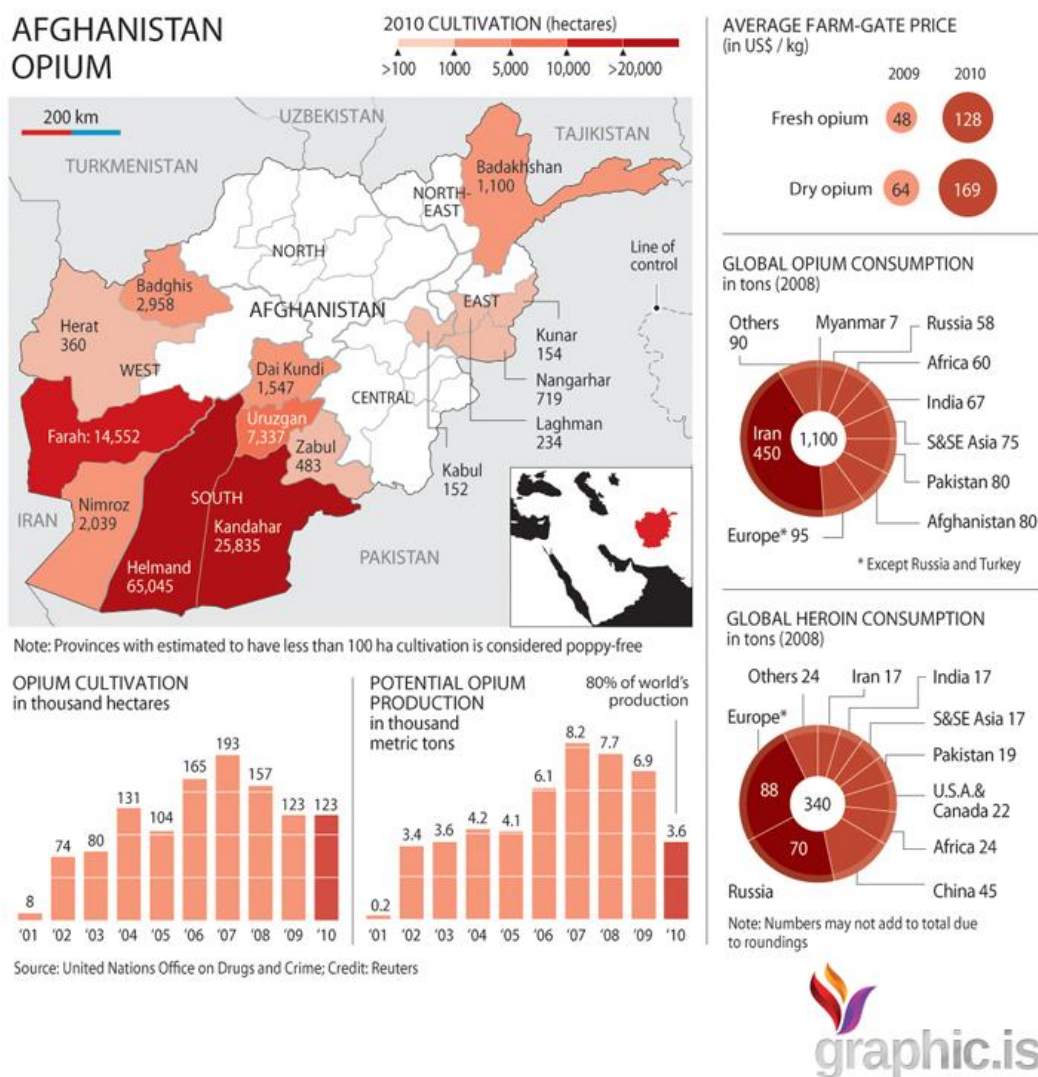
Banka Grameen stojí na několika **základních pravidlech poskytování mikroúvěrů:**

1. Příjemci půjček jsou výhradně ženy.
2. Banka půjčuje pouze nejchudším z nejchudších.
3. Příjemci půjček jsou formováni do malých homogenních skupin.
4. Splácení probíhá za pro chudé výhodných podmínek.
5. Grameen současně přebírá úlohu sociálního rozvoje (zlepšuje společenskou situaci žen).
6. Inovace a vývoj systému půjčování peněz musí být v souladu s potřebami těch nejchudších.
7. Expanze portfolia půjček (na vodovody s pitnou vodou, na hygienické latríny...) musí vyhovovat potřebám chudých.

¹⁵⁴ YUNUS, Muhammad (with Alan Jolis). Banker to the poor: micro-lending and the battle against world poverty / Muhammad Yunus with Alan Jolis. 1. vydání New York: PublicAffairs, 1999. 289 s. ISBN: 1586481983.

¹⁵⁵ Grameen Bank. *Credit delivery system* [online]. [2012-04-29]
Dostupné z: http://www.grameen.com/index.php?option=com_content&task=view&id=24&Itemid=127

PŘÍLOHA 6: Opium v Afghánistánu¹⁵⁶

PŘÍLOHA 7: MISFA¹⁵⁷

Program na podporu mikrofinančních investic v Afghánistánu (MISFA) je národní mikrofinanční program v Afghánistánu, který byl na žádost afghánské vlády založen roku 2003. Účelem programu je koordinace dárců od samého počátku, aby nedošlo k neproduktivnímu vynakládání úsilí a peněz, ke kterému docházelo v jiných postkonfliktních oblastech.

¹⁵⁶ MALEK, Abdul. Reuters: Edition: US. *Hard times for Afghan opium farmers as price falls* [online]. Wed Sep 2, 2010. 2010 [cit. 2012-04-02].

Dostupné z: <http://uk.reuters.com/article/2010/12/28/uk-afghanistan-microfinance-idUKTRE6BROCX20101228?pageNumber=1>

¹⁵⁷ MISFA: Overview. [online]. 2011 [cit. 2012-04-25]. Dostupné z: <http://www.misfa.org.af/?page=overview&lang=en>

Afghánská vláda a mezinárodní dárci distribují pomocí tohoto programu technickou podporu a finance a zároveň budují afghánský mikrofinanční sektor. Tento program také zajišťuje poskytování půjček malým a středním podnikům. MISFA je prvním programem tohoto druhu, který spojuje rozličné finanční mechanismy dárců a mění je v racionální, flexibilní podporu pro mikrofinanční instituce v Afghánistánu a která je ušita přímo na míru místním poměrům, včetně technické podpory a monitoringu.

V roce 2006 byla MISFA zapsána jako společnost s ručením omezeným – NGO s jediným akcionářem Ministerstvem financí Islámské republiky Afghánistán. MISFA je nezávislou vrcholovou organizací s množstvím partnerů. Legální status mikrofinanční instituce byl změněn z NGO na neziskovou společnost registrovanou u Afghánské agentury pro podporu investic, jako stálou instituci v souladu s afghánským právem. Představenstvo je zodpovědné za celkové vedení MISFA. Skládá se ze 7 členů, kteří reprezentují afghánskou vládu, dárce a afghánský soukromý sektor. V čele je náměstek ministerstva pro obnovu a rozvoj venkova.

Hlavním cílem MISFA je usnadnit rozvoj a růst v dlouhém období, dosáhnout silného a zdravého mikrofinančního sektoru, který bude poskytovat kvalitní a účinné finanční služby lidem s nízkým příjmem. Tohoto je dosaženo zejména procesem přidělování grantů a půjček vybraným silným partnerským organizacím a podporou poskytování „nejlepších praktik“ v oblasti mikrofinančních produktů a služeb těmito partnery.

Mikrofinanční instituce udělaly velký krok vpřed na cestě ke splnění běžných cílů snižování chudoby. Mikrofinanční program zaznamenal podstatný růst a expanzi během několika posledních let. Na konci roku 2011 realizační partneři MISFA poskytli půjčky více než 230 tisícům aktivních dlužníků ve výši 112 milionů dolarů. Tohoto čísla se povedlo dosáhnout pomocí sítě 243 poboček ve 22 ze 34 afghánských provincií. Od založení programu bylo poskytnuto více než 1,6 milionů půjček napříč celým Afghánistánem ve výši přesahující 1 miliardu dolarů.

Díky úsilí MISFA, **afghanizace mikrofinančního sektoru** postupuje velmi rychle. Mikrofinanční instituce již poskytly zaměstnání více než 3 tisícům Afghánců, z nich 40 % byly ženy. Více než 90 % z nich zastávají profesionální pozice a 50 % z nich se uplatnilo v manažerských pozicích v sektorech, které vedou Afghánci.

Waisová tak zasazuje postkonfliktní rekonstrukci až do posledního stádia konfliktu. V případě Afghánistánu jsme ale svědky zcela jiného průběhu. Postkonfliktní rekonstrukce zde probíhá prakticky od počátku konfliktu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knihy

ADAMEC, Ludwig W. *Historical dictionary of Afghanistan*. 4th ed. Lanham, Md.: Scarecrow Press, 2012. ISBN 978-081-0879-577

FUKUYAMA, Francis. *State-building: governance and world order in the 21st century*. Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, c2004, 137 s. ISBN 08-014-4292-3.

Ministerstvo zahraničních věcí ČR: *Strategie působení ČR v Afghánistánu v letech 2012-2014*. Praha, únor 2012. Dokument poskytnut senátorem Karlem Šebkem v dubnu 2012.

ROBINSON, Marguerite S. *The Microfinance Revolution: Sustainable Finance for the Poor*. 1. vydání. Washington DC, USA: The International Bank for Reconstruction and Development, The World Bank, 2001. s. 304. ISBN: 0821345249, Chapter 2, Shifting the Microfinance Paradigm: From Subsidized Credit Delivery to Commercial Financial Services. s. 46-97

YUNUS, Muhammad (with Alan Jolis). *Banker to the poor: micro-lending and the battle against world poverty* / Muhammad Yunus with Alan Jolis. 1. vydání New York: PublicAffairs, 1999. 289 s. ISBN: 1586481983.

WAIŠOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, s. 36. ISBN 80-7178-390-0

Elektronické zdroje

HIICR

Conflict Barometer 2003: 12th Annual Conflict Analysis [online]. Heidelberg Institute on International Conflict Research at the Department of Political Science, University of Heidelberg. Heidelberg, 2004-. [citace 25.3.2012]. s. 2. ISSN 1616-931X.

Dostupné z: http://www.hiik.de/en/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_2003.pdf

Conflict Barometer 2010: 19th Annual Conflict Analysis [online]. Heidelberg Institute on International Conflict Research at the Department of Political Science, University of Heidelberg. Heidelberg, 2011-. [citace 25.3.2012]. s. 76-77. ISSN 1616-931X.

Dostupné z: http://www.hiik.de/en/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_2010.pdf

The Heidelberg Institute for International Conflict Research: Conflict Barometer. *ARCHIV* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: <http://www.hiik.de/en/konfliktbarometer/index.html>

Ministerstvo zahraničních věcí ČR

Ministerstvo zahraničních věcí ČR: *Role NATO a ISAF v Afghánistánu*. [online]. Brusel, 2009, 04.03.2009 [cit. 2012-04-29].

Dostupné z:

http://www.mzv.cz/nato.brussels/cz/aktualni_tema_afghanistan/role_nato_a_isaf_v_afghanistanu.html

Ministerstvo zahraničních věcí ČR: Provinční rekonstrukční tým ČR, Afghánistán - Lógar. *Základní fakta o PRT* [online]. [cit. 2012-04-08].

Dostupné z: http://www.mzv.cz/prtlogar/cz/provincni_rekonstrukcni_tym/index.html

Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Mnohostranná spolupráce* [online]. [cit. 2012-04-12]. str. 35-36. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/file/72912/MnohostrannaSpoluprace.pdf>

MISFA

MISFA: *Overview*. [online]. 2011 [cit. 2012-04-25].

Dostupné z: <http://www.misfa.org.af/?page=overview&lang=en>

MISFA: Press Release. *Afghan Microfinance Sector Hits 1 Billion Dollar Mark* [online]. 2011 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.misfa.org.af/?page=eg&lang=en>

MISFA: *Sector Update*. As of 29 February 2012 [online]. 2012 [cit. 2012-04-15].

Dostupné z: <http://www.misfa.org.af/?page=eg&lang=en>

OECD

OECD: *Data Results*. [online]. [cit. 2012-05-08]. Dostupné z:

<http://stats.oecd.org/qwids/#?x=2&y=6&f=3:51,4:1,1:1,5:3,7:1&q=3:51+4:1+1:1+5:3+7:1+2:252,2,5,14,18,20,27,28,29,31,33,34,39,40,49,56,57,59,65,71,72,74,88,93,96,97,101,102,104,105,108,119,120,123,127,144,145,146,148,151,155,156,164,169,171,172,180,181,186,191,192,G14+6:2002,2003,2004,2005,2006,2007,2008,2009>

OECD: *Data. Afghanistan* [online]. [cit. 2012-04-24].

Dostupné z: <http://www.oecd.org/dataoecd/47/34/44789608.gif>

The World Bank a The World Bank Group

The World Bank: *Afghanistan - Afghanistan Country Overview 2012*. Regional Cooperation in South Asia [online]. [cit. 2012-04-14].

Dostupné z:

<http://www.worldbank.org.af/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/SOUTHASIAEXT/AFGHANISTANEXTN/0,,contentMDK:20154015~menuPK:305992~pagePK:141137~piPK:141127~theSitePK:305985,0.html>

The World Bank: *Post-conflict reconstruction: the role of the World Bank* [online]. Washington, D.C.: World Bank, c1998, 69 s. [cit. 2012-03-15]. s. 14. ISBN 08-213-4215-0.

Dostupné z: [http://www-](http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSPContentServer/WDSP/IB/1998/04/01/000009265_3980624143531/Rendered/PDF/multi_page.pdf)

[wds.worldbank.org/external/default/WDSPContentServer/WDSP/IB/1998/04/01/000009265_3980624143531/Rendered/PDF/multi_page.pdf](http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSPContentServer/WDSP/IB/1998/04/01/000009265_3980624143531/Rendered/PDF/multi_page.pdf)

The World Bank: *Poverty Reduction and Economic Management, South Asia Region. Afghanistan Economic Update* [online]. September 2011. 2011 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z:

<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/AFGEconUpdate2011.pdf>

The World Bank Group: *DATA. Afghanistan* [online]. 2012. [cit. 2012-04-07].

Dostupné z: <http://data.worldbank.org/country/afghanistan>

The World Bank Group: *Development Education Program. Beyond Economic Growth Student Book: VI. Poverty and Hunger* [online]. 2004 [cit. 2012-04-28].

Dostupné z: <http://www.worldbank.org/depweb/english/beyond/global/chapter6.html>

The World Bank Group: *DATA. School enrollment, secondary (% gross): 2007-2011* [online]. 2012 [cit. 2012-03-28]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SE.SEC.ENRR>

A

ACBAR: Agency Coordinating Body for Afghan Relief. *Introduction* [online]. [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <https://www.acbar.org/Default.aspx>

THE AFGHANISTAN COMPACT. *Building on Success: The London Conference on Afghanistan*. The Islamic Republic of Afghanistan and the international community. London, LONDON 31 JANUARY – 1 FEBRUARY 2006, 16 s.

Dostupné z: http://www.nato.int/isaf/docu/epub/pdf/afghanistan_compact.pdf

Afghanistan Independent Human Rights Commission: Peace, Reconciliation and Justice in Afghanistan. *Action Plan of the Government of the Islamic Republic of Afghanistan* [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupné z: <http://www.aihrc.org.af/en/research-reports/888/peace,-reconciliation-and-justice-in-afghanistan-action-plan.html>

Afghanistan International Security Assistance Force: About ISAF. *Mission* [online]. [cit. 2012-04-12]. Dostupné z: <http://www.isaf.nato.int/mission.html>

Afghanistan National Development Strategy (2008-2013): A Strategy for Security, Governance, Economic Growth and Poverty Reduction [online]. Kabul, Afghanistan: Islamic Republic of Afghanistan: ANDS Secretariat, 2008, 259 s.[cit. 2012-04-03]. Dostupné z: http://www.undp.org.af/publications/KeyDocuments/ANDS_Full_Eng.pdf

AGREEMENT ON PROVISIONAL ARRANGEMENTS IN AFGHANISTAN PENDING THE RE-ESTABLISHMENT OF PERMANENT GOVERNMENT INSTITUTIONS. Washington Post [online]. December 5, 2001 [cit. 2012-04-24]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/world/texts/bonnagreement.html>

AHMED, Maha. *Defining, Measuring and Addressing Vulnerability: The Case of Post-Conflict Environments* [online]. November 2010. s. 51. 2010 [cit. 2012-03-21]. Dostupné z: <http://www.merit.unu.edu/training/theses/Ahmed.pdf>

ANCB: The Afghan NGO Coordination Bureau. *About ANCB: Introduction* [online]. [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: http://www.ancb.org/index.php?option=com_content&view=article&id=22&Itemid=79

B

BAJORIA, Jayshree. Council on Foreign Relations: Analysis Brief. *Security Transition in Afghanistan* [online]. March 22, 2011. 2011 [cit. 2012-04-26]. Dostupné z: <http://www.cfr.org/afghanistan/security-transition-afghanistan/p24456>

BBC News: ASIA. *Afghanistan and US agree deal on strategic partnership* [online]. 22 April 2012, Last updated at 17:07 GMT 22 April 2012 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-17807262>

BBC News: South Asia. *Q&A: Foreign forces in Afghanistan* [online]. 17 April 2012. 2012 [cit. 2012-04-28]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-south-asia-11371138>

BENNIS, Phyllis. Transnational Institute. *The Phases of War: Afghanistan, Iraq, Iran, and Israel* [online]. April 2012. 2012 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.tni.org/article/phases-war-afghanistan-iraq-iran-and-israel>

BOONE, Jon a Jason BURKE. OneWorld: South Asia. *Afghanistan will be biggest aid recipient for years: World Bank* [online]. 24 November 2011. 2011 [cit. 2012-05-08]. Dostupné z: <http://southasia.oneworld.net/todayshadlines/afghanistan-will-be-biggest-aid-recipient-for-years-world-bank>

C

CIA: The World Factbook. *Unemployment Rate* [online]. The online Factbook is updated weekly. [cit. 2012-04-19]. ISSN 1553-8133. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2129.html>

COHEN, Craig. *Measuring Progress in Stabilization and Reconstruction*. [online]. Washington, DC: United State Institute of Peace, 2006, roč. 2006, March 2006 No. 1 [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://www.usip.org/files/resources/srs1.pdf>

COLLIER, Paul. *Development and Conflict* [online]. October 1st, 2004 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://www.un.org/esa/documents/Development.and.Conflict2.pdf>. Centre for the Study of African Economies, Department of Economics, Oxford University.

COYNE, Christopher J. a Adam PELLILLO. *Economic Reconstruction Amidst Conflict: Insights from Afghanistan and Iraq*. [online]. Department of Economics, George Mason University; Department of Economics West Virginia University. s. 3 [cit. 2012-04-27]. Dostupné z: http://www.ccoyne.com/Reconstruction_Amidst_Conflict.pdf

D

DOYLE, Karen. *Microfinance in the Wake of Conflict: Challenges and Opportunities* [online]. CGAP: Microfinance Gateway. Jul 1998. The SEEP Network, s. 19. 1998 [cit. 2012-03-27]. Dostupné z: <http://www.microfinancegateway.org/p/site/m/template.rc/1.9.28945/>

E

The Express Tribune: Business. TIRMIZI, Farooq. *Why foreign aid does not help* [online]. Published: October 4, 2010. 2010 [cit. 2012-04-28]. Dostupné z: <http://tribune.com.pk/story/58059/why-foreign-aid-does-not-help/>

F

FEIL, Scott. *Building Better Foundations: Security in Postconflict Reconstruction* [online]. The Center for Strategic and International Studies and the Massachusetts Institute of Technology, The Washington Quarterly, autumn 2002, s. 97-109 [cit. 2012-03-30]. Dostupné z: <http://www.chs.ubc.ca/archives/files/Building%20Better%20Foundations%20Security%20in%20Postconflict%20Reconstruction.pdf>

G

GAUSTER, Marcus. *Occasional Paper Series: Provincial Reconstruction Teams in Afghanistan* [online]. George C. Marshall, European Center for Security Studies, 2008, Jan 2008, No. 16. ISSN 1863-6039. s. 8. [cit. 2012-04-30]
Dostupné z: http://www.marshallcenter.org/mcpublishweb/MCDocs/files/College/F_Publications/occPapers/occ-paper_16-en.pdf

GOODHAND, Jonathan. *From war economy to peace economy?: Reconstruction and state building in Afghanistan*. [online]. Journal of International Affairs, 2004, Fall, 2004, s. 155-174 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: http://relooney.fatcow.com/SI_Expeditionary/Shadow-Economy_23.pdf

Gresham College: Sustainable Business. *Increasing Access to Finance for Developing Countries SEMINAR* [online]. Tuesday, 24 October 2006. 2006 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://www.gresham.ac.uk/lectures-and-events/increasing-access-to-finance-for-developing-countries>

H

HAMRE, John J. a SULLIVAN, Gordon R. *Toward Postconflict Reconstruction* [online]. The Center for Strategic and International Studies and the Massachusetts Institute of Technology, The Washington Quarterly, autumn 2002, s. 85-96 [cit. 2012-03-29]. Dostupné z: <http://www.twq.com/02autumn/hamre.pdf>

HAMID, Bushra. *Conflict, Postwar Reconstruction and Corruption: Institutionalised Corruption by Donors in Afghanistan's Reconstruction*. Institute of International Economic Relations: Provisional Programme and Papers [online]. 6-7 SEPTEMBER 2008. CONFERENCE: THE PATTERNS OF CORRUPTION IN THE 21ST CENTURY, 2008 [cit. 2012-04-18]. Dostupné z: <http://idec.gr/iier/new/CORRUPTION%20CONFERENCE/Conflict%20Postwar%20Reconstruction%20and%20Corruption%20-%20Bushra%20Hamid.pdf>

HAMID HUSSEIN, Maliha. *State of Microfinance in SAARC Countries: State of Microfinance in Afghanistan* [online]. 2009. vyd. Institute of Microfinance (InM), 2009 [cit. 2012-03-28]. s. 108. Dostupné z: http://www.inm.org.bd/publication/state_of_micro/Afghanistan.pdf

Helms Brigid. *Access for all: building inclusive financial systems / Brigit Helms* [online] Washington, DC: World Bank, 2006. 170 s. ISBN: 0821363603. Chapter 2: Poor and Low Income Clients, s. 23. Dostupné z: http://www.cgap.org/gm/document-1.9.2715/Book_AccessforAll.pdf

HORÁK, Slavomír. *Začarované kruhy afghánské*. Obrana a strategie (Defence & Strategy) [online]. University of Defence, Published online: 15 December 2008, Volume 8, Number 2 (December 2008) [cit. 2012-03-13]. DOI: 10.3849/1802-7199.08.2008.02.005-018. Dostupné z: <http://www.defenceandstrategy.eu/cs/aktualni-cislo-2-2008/clanky/zacarovane-kruhy-afghanske.html>

HULME, David a Karen MOORE. WHY HAS MICROFINANCE BEEN A POLICY SUCCESS IN BANGLADESH (AND BEYOND)? [online]. s. 15. 10 March 2006. Institute for Development Policy and Management, University of Manchester, 2006 [cit. 2012-03-27]. Global Poverty Research Group. Dostupné z: <http://www.gprg.org/pubs/workingpapers/pdfs/gprg-wps-041.pdf>

I

India Knowledge@Wharton. *Afghanistan's Microfinance Industry: Off to a Good Start, but Big Hurdles Remain* [online]. Published: October 18, 2007. 2007 [cit. 2012-04-13]. Dostupné z: <http://knowledge.wharton.upenn.edu/india/article.cfm?articleid=4230>

The International Afghanistan Conference in Bonn: *Afghanistan and the International Community: From Transition to the Transformation Decade: CONFERENCE CONCLUSIONS* [online]. 5 December 2011 [cit. 2012-04-26]. Dostupné z: http://www.auswaertiges-amt.de/cae/servlet/contentblob/603686/publicationFile/162627/Konferenzschlussfolgerung_engl.pdf

IRIN Humanitarian news and analysis: In-Depth. *AFGHANISTAN-PAKISTAN: From pillar to post - the plight of Afghans abroad* [online]. [cit. 2012-05-08]. Dostupné z: <http://www.irinnews.org/InDepthMain.aspx?indepthid=95&reportid=94960>

IRIS: IRIS Expert. *Geetha Nagarajan*: Research Director [online]. Last updated on: 5/2/2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.iris.umd.edu/Reader.aspx?TYPE=EXPERT&ID=8590c2eb-56d1-4a8c-ad0e-e9be9f4e866f>

J

JÉGL, Pavel. *Válku v Afghánistánu dotáhneme do konce, ujistili Obama a Cameron*. [online]. 14. 03. 2012 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://www.mediafax.cz/zahranici/4024073-Valku-v-Afghanistanu-dotahneme-do-konce-ujistili-Obama-a-Cameron>

Josh Weinstein: A light-hearted journal of microfinance and development economics. WEINSTEIN, Josh. *Microfinance and Job Creation* [online]. April 21, 2010. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: <http://joshweinstein.wordpress.com/2010/04/21/microfinance-and-job-creation/>

The journal of TURKISH WEEKLY. *How Ready Is The Afghan Army?* [online]. Wednesday, 21 March 2012. 2012 [cit. 2012-05-02]. Dostupné z: <http://www.turkishweekly.net/news/132787/how-ready-is-the-afghan-army.html>

K

KARIM, Nimrah, Xavier REILLE a Michael TARAZI. CGAP: Publications. *Islamic Microfinance: An Emerging Market Niche* [online]. s. 2. August, 2008, 2008 [cit. 2012-03-28]. CGAP Focus Note No. 49. Dostupné z: <http://www.cgap.org/gm/document-1.9.5029/FN49.pdf>

L

Lidovky.cz: Zprávy ze světa. *Armáda USA řeší drogy na afghánském bojišti* [online]. 22. dubna 2012. 2012 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/armada-usa-resi-problem-drog-na-afghanskem-bojisti-fv8-/ln_zahranici.asp?c=A120422_072412_ln_zahranici_sk

Listosaur. HILL, Alison. *Top 10 Recipients of United States Foreign Aid* [online]. Wednesday, 29 June 2011. 2011 [cit. 2012-05-08]. Dostupné z: <http://listosaur.com/politics/top-10-recipients-of-united-states-foreign-aid.html>

M

MALEK, Abdul. Reuters: Edition: US. *Hard times for Afghan opium farmers as price falls* [online]. Wed Sep 2, 2010. 2010 [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://uk.reuters.com/article/2010/12/28/uk-afghanistan-microfinance-idUKTRE6BR0CX20101228?pageNumber=1>

MARINO, Pascal. *Beyond Economic Benefits: The contribution of microfinance to postconflict recovery in Asia and the Pacific* [online]. 2005 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: http://www.microfinancegateway.org/gm/document-1.9.28735/30876_file_Microfinance_and_co.pdf

MEISSNER, Laura K. CGAP: Microfinance Getaway. *Microfinance and Social Impact in Post-Conflict Environments* [online]. December 2005, s. 12 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: <http://www.microfinancegateway.org/gm/document-1.9.25149/90.pdf>

MIAKHEL, Shahm Mahmood. *The Importance of Tribal Structures and Pakhtunwali in Afghanistan: Their role in security and governance* [online]. Published in: Challenges and dilemmas of state-building in Afghanistan, 2008 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://pashtoonkhwa.com/files/articles/Miakhel%20-%20Importance%20of%20Tribal%20Structures%20in%20Afghanistan.pdf>

MicroCapital.org: ASIA. MOKSIM, Julie. MICROCAPITAL BRIEF: *Microfinance in Afghanistan Challenged by Culture, Religion, Gender Struggles* [online]. Monday, January 10, 2011. 2011 [cit. 2012-04-11]. Dostupné z: <http://www.microcapital.org/microcapital-brief-microfinance-in-afghanistan-challenged-by-culture-religion-gender-struggles/>

Ministerstvo obrany ČR: Zahraniční mise. *Úkolové uskupení AČR ISAF* [online]. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <http://www.mise.army.cz/aktualni-mise/ukolove-uskupeni-acr-isaf-42409/>

N

NAGARAJAN, Geetha. *Developing Financial Institutions in Conflict Affected Countries: Emerging Issues, First Lessons Learnt and Challenges Ahead* [online]. September 1997. s. 28. International Labour Office, Geneva, 1997 [cit. 2012-05-08]. Dostupné z: http://natlex.ilo.ch/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@emp_ent/@ifp_crisis/documents/publication/wcms_1167

NAGARAJAN, Geetha. *Microfinance in Post-Conflict Situations: Towards Guiding Principles for Action*. International Labour Organization [online]. ILO, Geneva International, 15 -17 September 1999, s. 38 1999. s. 8 [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <http://ilo-mirror.library.cornell.edu/public/english/employment/finance/download/nagarajan.pdf>

NATO: Afghanistan ISAF. *About ISAF: History* [online]. [cit. 2012-04-07]. Dostupné z: <http://www.isaf.nato.int/history.html>

NATO: International Security Assistance Force. In: *Key Facts and Figures* [online]. 9.11.2011 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: [http://www.isaf.nato.int/images/stories/File/Placemats/9%20September%202011%20ISAF%20Placemat\(1\).pdf](http://www.isaf.nato.int/images/stories/File/Placemats/9%20September%202011%20ISAF%20Placemat(1).pdf)

NEUMANN, Dušan, Helena BERKOVÁ a Nad'a BĚLOVSKÁ. Český rozhlas: Zahraničí: Blízký východ. *10 let po zahájení války v Afghánistánu - stát nefunguje, země je rozvrácená* [online]. 7. října 2011 v 18:53. 2011 [cit. 2012-04-25]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/blizkyvychod/_zprava/958375

NICHOLS, Michelle. Reuters: Edition: UK. *Microfinance faces hurdles in empowering Afghan women* [online]. Tue Dec 28, 2010. 2010 [cit. 2012-04-02].

Dostupné z: <http://uk.reuters.com/article/2010/12/28/uk-afghanistan-microfinance-idUKTRE6BR0CX20101228?pageNumber=1>

Nobelprize.org, The Official Web Site of the Nobel Prize, *The Nobel Peace Prize 2006*, 2012 [cit. 30 Apr 2012], dostupné z: http://nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/2006/

O

OBAMA, Barack. *Remarks by the President on the Way Forward in Afghanistan*. In: The White House, President Barack Obama: Speeches & Remarks [online]. For Immediate Release. Office of the Press Secretary, East Room, June 22, 2011 [cit. 2012-03-29].

Dostupné z: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/06/22/remarks-president-way-forward-afghanistan>

P

PEI, Minxin a Sara KASPER. *Lessons from the Past: The American Record on Nation Building* [online]. Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace, 2003, 8 s. [cit. 2012-03-27]. Policy Brief, 24 / May 2003.

Dostupné z: <http://www.carnegieendowment.org/files/Policybrief24.pdf>

PINE, David. University of Zurich, Swiss Banking Institute: Center for Microfinance. *The microfinance sector in Bangladesh: Innovation or Stagnation* [online]. s.10. 2010, CMF Thesis, Series no. 6 (2010), s. 88 [cit. 2012-03-29]. Dostupné z: http://www.cmf.uzh.ch/publications/david_pine.pdf

PIKE, John. MILITARY: *Operation Enduring Freedom - Afghanistan*. [online]. Page last modified 05-07-2011 [cit. 2012-03-29]. Dostupné z: <http://www.globalsecurity.org/military/ops/enduring-freedom.htm>

POLÁK, Pavel a Vilém JANOUŠ. *Afghánistán - příliš drahý špás?*. Český rozhlas: ČRo 1 - Radiožurnál [online]. 24. června 2009 [cit. 2012-04-03].

Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/podkuzi/_zprava/598671

R

Rabobank: The Rabobank view. *Access to financial services in developing countries* [online]. September 2005. Economic Research Department of Rabobank Nederland, 2005 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: http://overons.rabobank.com/content/images/access_tcm64-75165.pdf

RASMUSSEN, Steve. The World Bank Group: Rural Finance in Afghanistan. *The Challenge of the Opium Economy: The Current Situation of Rural Finance in Afghanistan* [online]. December 13-14, 2004. Kabul, Afghanistan, 2004 [cit. 2012-04-07].

Dostupné z:

http://siteresources.worldbank.org/INTAFGHANISTAN/Resources/AFRFW_1_Current_Situation_of_Rural_Finance.htm

ROHDE, DAVID a DAVID E. SANGER SANGER. The New York Times: Asia Pacific. *How a 'Good War' in Afghanistan Went Bad* [online]. Published: August 12, 2007. 2007 [cit. 2012-05-01].

Dostupné z: http://www.nytimes.com/2007/08/12/world/asia/12afghan.html?_r=2&pagewanted=all

S

SAMN: South Asian Microfinance Network. *Microfinance Sector in Afghanistan* [online]. [cit. 2012-05-02]. Dostupné z: <http://www.samn.eu/index.php?q=microfinance-afghanistan>

Schwarzenberg přiznal, že pomoc Afghánistánu mizí kvůli korupci. In: Tiscali.cz: Zpravodajství: Domáci [online]. [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: <http://m.zpravy.tiscali.cz/schwarzenberg-priznal-ze-pomoc-afghanistanu-mizi-kvuli-korupci-54927>

STEPHENSON, Wen. *Frontline: Interview with James Dobbins*. [online]. on Sept. 26, 2003 posted october 9, 2003, [cit. 2012-04-02].

Dostupné z: <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/truth/stake/dobbins.html>

T

Trading Economics. *Population density (people per sq. km) in Bangladesh* [online]. [cit. 2012-03-21].

Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/bangladesh/population-density-people-per-sq-km-wb-data.html>

U

UK Border Agency: Home Office. *Afghanistan* [online]. 11 October 2011. 215-217. 2011 [cit. 2012-03-08]. Dostupné z:

<http://www.ukba.homeoffice.gov.uk/sitecontent/documents/policyandlaw/coi/afghanistan/report-1110.pdf?view=Binary>

UNAMA: United Nations Mission Assistance Mission in Afghanistan. *MANDATE* [online]. [cit. 2012-03-30]. Dostupné z: <http://unama.unmissions.org/Default.aspx?tabid=1742>

UNOWA: UNITED NATIONS OFFICE FOR WEST AFRICA. *Youth Unemployment and Regional Insecurity in West Africa*: Unowa Issue Papers [online]. December 2005. 2005. s. 51 [cit. 2012-05-08].

Dostupné z: <http://www.uneca.org/itca/youth/Documents/unemployment-insecurity%5B1%5D.pdf>

W

WAIŠOVÁ, Šárka. *Poválečná obnova Afghánistánu: proměny vztahu vlády a nevládních organizací*. [online]. Ústav mezinárodních vztahů, v.v.i., 2008, Vol 43, No 2 (2008), s. 62-76 [cit. 2012-04-30].

Dostupné z: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/download/299/304>

Wikipedia. *List of international conferences on Afghanistan* [online]. This page was last modified on 14 December 2011 [cit. 2012-04-30].

Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_international_conferences_on_Afghanistan

Wordpress.com: Our Allies and Our Exit Strategy. In: *The Polish Military in Afghanistan: Ghazni — most dangerous province in Afghanistan?* [online]. Posted on February 2, 2011. 2011 [cit. 2012-04-18].

Dostupné z: <http://polishmilitary.wordpress.com/2011/02/02/ghazni---most-dangerous-province-in-afghanistan/>

Z

ZENKEVICIUS, Gintautas. *Post-Conflict Reconstruction: Rebuilding Afghanistan: Is That Post-conflict Reconstruction?*. [online]. Dr. James S. Corum, Dean, Baltic Defence College. Baltic Security & Defence Review, 2007, Volume 9, 2007 [cit. 2012-04-07]. Dostupné z:

http://www.bdccl.ee/files/docs/bdrev13/2_Gintautas_Zenkevicius-Post_conflict_reconstruction_in_Afghanistan.pdf

ZIPFEL, Tomáš. *Afghánistán mezi optimismem a defetismem. Obrana a strategie (Defence and Strategy)*. 2008-12-15, roč. 8, č. 2, s. 19-30. ISSN 12146463. DOI: 10.3849/1802-7199.08.2008.02.019-030.

Dostupné z: <http://www.defenceandstrategy.eu/cs/aktualni-cislo-2-2008/clanky/afghanistan-mezi-optimismem-a-defetismem.html>

ZŮNA, Jaromír. *Recenzované periodikum Doktríny: Provinční rekonstrukční tým: Přínos do teorie a praxe mírových operací pod vedením mezinárodních organizací, nebo účelové opatření pro potřeby vojenských intervencí* [online]. 29.12.2011 [cit. 2012-04-01]. ISSN 1803-036X.

Dostupné z: http://doctrine.vavyskov.cz/1_09_zuna.html#10. Nepravidelná periodicitá.

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Příjmy a výdaje státního rozpočtu Afghánistánu z roku 2010/2011 (v mil. USD)	49
Graf 2: Růst počtu klientů MFIs v Afghánistánu mezi lety 2003-2008	52
Graf 3: Růst mikrofinančního sektoru v Afghánistánu v letech 2004-2008.....	57

SEZNAM MAP

Mapa 1: Bezpečnostní hrozby v Afghánistánu v roce 2008	15
Mapa 2: Rozmístění složek NATO a OEF a intenzita nebezpečí v provinciích.....	21
Mapa 3: Rozmístění sil ISAF/NATO v Afghánistánu (leden 2012)	25
Mapa 4: Intenzita nebezpečí v provinciích (prosinec 2010).....	32

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Začarovaný kruh politické nestability	30
Obrázek 2: Začarovaný kruh chudoby	31
Obrázek 3: Druhy mikrofinančních produktů, které chudí potřebují v průběhu života..	33

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Intenzita konfliktu v Afghánistánu mezi lety 2003 až 2010.....	45
Tabulka 2: Zhodnocení plnění podmínek pro úspěšnou implementaci MF v Afghánistánu	56